

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки і управління

Кафедра обліку, аудиту та оподаткування

ДИПЛОМНА РОБОТА

Магістр
(освітній рівень)

Галузь знань 07 Управління та адміністрування

Спеціальність 071 Облік і оподаткування

Спеціалізація _____ = _____

на тему: Організація обліку та оподаткування діяльності малих підприємств за умов використання комп'ютерних технологій на прикладі ПП "АВІЦЕННА С", м.Хмельницький

ДРОА. 022266.01.03.00

Виконав: студент 2 курсу, групи ОАм-22-1

О.В. Вторук
Підпис Ініціали, прізвище

Керівник к.е.н., доцент

Л.В. Джулій
Підпис, дата Ініціали, прізвище

До захисту допускаю:

Зав. кафедри обліку, аудиту та оподаткування

Л.В.Скоробогата
Підпис, дата Ініціали, прізвище

_____ 2023 р.

Хмельницький, 2023

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та управління
Кафедра обліку, аудиту та оподаткування
Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр
Галузь знань: 07 Управління та адміністрування
Спеціальність: 071 Облік і оподаткування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедрою _____
“ _____ ” _____ 2023

ЗАВДАННЯ

НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ (РОБОТУ) СТУДЕНТА

Вторука Олександра Володимировича

1 Тема проекту (роботи): Організація обліку та оподаткування діяльності малих підприємств за умов використання комп'ютерних технологій на прикладі ПП «АВІЦЕННА С», м.Хмельницький.

Затверджена наказом по університету від 15.08.2023 року Додаток № 14 денна до наказу ректора № 30

Термін здачі студентом закінченого проекту (роботи) 11.12.2023

2. Вихідні дані до проекту (роботи): наукові статті, нормативно-законодавчі акти, періодичні видання, навчальна та методична література, підручники, монографії, форми звітності об'єкта дослідження.

3. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік витань, що їх належить розробити): Вступ. Розділ 1. Теоретичні основи організації обліку та оподаткування діяльності малих підприємств за умов використання комп'ютерних технологій. Розділ 2. Організаційно-методичні аспекти обліку та оподаткування діяльності малих підприємств на прикладі ПП «Авіценна С». Розділ 3. Удосконалення організації обліку та оподаткування діяльності малих підприємств за умов використання комп'ютерних технологій на прикладі ПП «Авіценна С». Висновки.

4. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): 1. Стратегічні цілі малого підприємства. 2. Зміст підприємництва за умов військового стану. 3. Основні елементи системи податкового і державного регулювання підприємств малого бізнесу. 4. Алгоритм послідовності організаційних аспектів формування інтегрованої інформаційної системи бухгалтерського обліку малого підприємства. 5. Структура активу балансу ПП «Авіценна-С» за 2021 - 2022 рр. 6. Структура пасиву балансу ПП «Авіценна-С» за 2021 - 2022 рр. 7. Послідовність документальних процедур відображення в обліку діяльності на ПП «Авіценна-С» 8. Структура наказу про облікову політику 9. Основні бухгалтерські проводки з обліку діяльності ПП «Авіценна-С». 10. Принципові положення щодо побудови форм складання фінансової звітності малими підприємствами. 11. Спрощена система для 3 групи платників єдиного податку. 12. Удосконалення облікової політики за умов використання комп'ютерних технологій для формування інформаційного забезпечення за напрямками реалізації принципів сталого розвитку. 13. Варіанти реалізації комп'ютерних

форм обліку. 14 Роль інформаційних ресурсів в інформаційних потоках малого підприємства. 15. Структурно-логічна схема формування інформаційного забезпечення реалізації концептуальних підходів за елементами облікової системи в контексті принципів сталого розвитку.

5. Консультанти по дипломній роботі із зазначенням розділів роботи, з яких консультують

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

6. Дата видачі завдання 15.08.2023 р.

Керівник дипломної роботи _____

Завдання прийняв до виконання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№п/п	Найменування етапів дипломної роботи	Термін виконання етапів дипломної роботи	Примітка
1	Затвердження теми дипломної роботи	15.08.2023	Вик.
2	Опрацювання літератури, Складання плану Написання вступу		Вик.
3	Написання 1 розділу	до 01.10.23	Вик.
4	Написання 2 розділу	до 20.10.23	Вик.
5	Написання 3 розділу	до 20.11.23	Вик.
6	Написання висновків, рецензування роботи	до 10.12.23	Вик.
7	Захист дипломної роботи	23.12.23	Вик.

Студент дипломник _____

Керівник дипломної роботи _____

АНОТАЦІЯ

Студент	Вторук Олександр Володимирович
Керівник	Джулій Лариса Василівна, к.е.н., доцент
Тема роботи	Організація обліку та оподаткування діяльності малих підприємств за умов використання комп'ютерних технологій на прикладі ПП "АВІЦЕННА С", м.Хмельницький.

Пояснювальна записка дипломної роботи містить 74 сторінки, 7 таблиць, 11 рисунків, та загальний список використаних джерел із 68 найменувань та 2 додатки.

Ключові слова дипломної роботи: малі підприємства, спрощена система оподаткування, єдиний податок, інформаційна система, комп'ютерні технології, облікова політика.

Предметом дипломного дослідження є теоретико-методичні та практичні основи обліку та оподаткування діяльності малих підприємств за умов використання комп'ютерних технологій.

Об'єктом дослідження в дипломній роботі є процеси обліку і оподаткування діяльності малих підприємств за умов використання комп'ютерних технологій на прикладі ПП "АВІЦЕННА С", м.Хмельницький.

Результатами дипломної роботи є систематизація теоретичних положень за напрямками обліку і оподаткування малих підприємств та внесення пропозицій щодо формування інформаційного забезпечення за науковими концепціями реформування системи обліку: соціальної, екологічної, інтегрованої, прогнозної (стратегічної), електронної, актуарної, креативної, виробничої, динамічної, – шляхом використання інструментарію удосконаленої облікової політики та системи оперативного контролю, здатних формувати інформаційне забезпечення для розв'язання складних комплексних завдань, спрямованих оптимізацію податкового навантаження малого підприємства і на реалізацію принципів сталого розвитку суспільства та підприємства.

Дата виконання дипломної роботи	"10" грудня 2023 року
Дата захисту дипломної роботи	"23" грудня 2023 року
Студент	О.В. Вторук

Зміст

		С.
	Вступ.....	6
1	Теоретичні основи організації обліку та оподаткування діяльності малих підприємств за умов використання комп'ютерних технологій.....	9
1.1	Особливості діяльності та організаційних основ обліку та оподаткування малих підприємств як суб'єктів малого підприємництва.....	9
1.2	Характеристика критеріїв, систем обліку та оподаткування малих підприємств згідно законодавства України.....	16
1.3	Організаційні аспекти обліку та оподаткування малих підприємств за умов розвитку комп'ютерних технологій.....	25
	Висновки до розділу 1.....	31
2	Організаційно-методичні аспекти обліку та оподаткування діяльності малих підприємств на прикладі ПП «Авіценна С».....	34
2.1	Особливості діяльності ПП «Авіценна С» та організаційні аспекти обліку і оподаткування як складової інформаційної системи підприємства.....	34
2.2	Облікова політика як інструмент організації бухгалтерського обліку на прикладі ПП «Авіценна-С».....	40
2.3	Особливості організації обліку та методика оподаткування діяльності ПП «Авіценна-С» як суб'єкта малого бізнесу.....	45
	Висновки до розділу 2.....	53
3	Удосконалення організації обліку та оподаткування діяльності малих підприємств за умов використання комп'ютерних технологій на прикладі ПП «Авіценна С».....	54
3.1	Подальший розвиток комп'ютеризації облікових процедур як основний напрям удосконалення механізмів організації обліку та оподаткування малих підприємств на прикладі ПП «Авіценна С».....	54
3.2	Розвиток організаційних аспектів комп'ютерної форми обліку та оподаткування діяльності малих підприємств в контексті забезпечення реалізації принципів сталого розвитку.....	62
	Висновки до розділу 3.....	69
	Висновки.....	70
	Перелік джерел посилання.....	75
	Додаток А Інформаційні запити користувачів облікової інформації.....	82
	Додаток А Класифікація звітності малого підприємства.....	83

					ДРОА. 022266.01.03.00			
Зм.	Лист	№докум.	Підп.	Дата				
Розробив		Вторук О.В.			Організація обліку та оподаткування діяльності малих підприємств за умов використання комп'ютерних технологій на прикладі ПП «АВІЦЕННА С», м.Хмельницький	Літ.	Аркуш	Аркушів
Перевірив		Джулій Л.В.					4	74
Н.контр.		Ченаш В.С.			ХНУ ОАМ-22-1			
Затвердж.		Скоробогата Л.В.						

ВСТУП

Сучасні перетворення, що відбуваються в економічному просторі України, суттєво змінили завдання бухгалтерського обліку. Першочергово він має забезпечити інформаційні потреби інвесторів та власника. Проблемні аспекти бухгалтерського обліку, напрями його організації залишаються надзвичайно актуальними для суб'єктів господарювання різних видів діяльності та форм власності. Серед них на особливу увагу заслуговують малі підприємства, розвиток яких виступає складовою частиною соціально-економічної політики країни. Традиційна система організації бухгалтерського обліку буде складною на малих підприємствах, оскільки вона буде для них громіздкою та вимагатиме значних затрат людської праці. Відповідно, облік на малих підприємствах має бути максимально скорочений та спрощений, тому що малі підприємства не мають чисельного штату працівників, які б могли займались виключно веденням обліку. Впродовж останніх років проводилась активна законодавчо-нормативна робота щодо спрощення системи обліку та оподаткування малих підприємств. За умов розвитку національної економіки та її інтеграції в Європейське співтовариство, найважливішими із проблем, які потребують наукового обґрунтування та практичного вирішення, важливого значення набувають питання обліку, формування і відображення в звітності соціально-екологічних аспектів господарюючих суб'єктів із врахуванням інтересів різних категорій її користувачів.

Разом із тим, скорочення та спрощення обліку малого підприємства можливе до певної межі, що забезпечує виконання його контрольної та інформаційної функцій. Дослідженню теоретичних аспектів організації малого бізнесу, системи його обліку та оподаткування діяльності присвячені праці вітчизняних науковців Ф.Ф.Бутинця, Голова С.Ф., Давидова Г.М., Кужельного М.В. та ін. За результатами проведеного аналізу фундаментальних праць із обліку та оподаткування діяльності малих підприємств слід зробити висновки, що нормативно-правові документи з обліку і фінансової звітності потребують подальшого розвитку.

Основні завдання і мета дипломної роботи. Мета дипломної роботи полягає в дослідженні організації та методики бухгалтерського обліку та оподаткування малих підприємств України у відповідності із вимогами сьогодення.

Відповідно до мети в дипломній роботі поставлені такі завдання:

- здійснити дослідження критеріїв економіко-правового визначення суб'єктів малого бізнесу;
- провести аналіз можливості та доцільності застосування методик обліку і оподаткування діяльності малих підприємств;
- дослідити чинну систему обліку і оподаткування власного малих підприємств на прикладі досліджуваного підприємства;
- розробити рекомендації щодо удосконалення обліку та оподаткування діяльності малих підприємств.

Об'єктом дипломного дослідження є процес бухгалтерського обліку та оподаткування діяльності малих підприємств на прикладі ПП «Авіценна С». Предметом дипломного дослідження є облікові процедури бухгалтерського обліку та оподаткування діяльності малих підприємств на прикладі ПП «Авіценна С».

Наукова новизна проведеного в дипломній роботі дослідження полягає у внесенні пропозицій щодо формування інформаційного забезпечення за науковими концепціями реформування системи обліку: соціальної, екологічної, інтегрованої, прогностичної (стратегічної), електронної, актуарної, креативної, виробничої, динамічної, – шляхом використання інструментарію удосконаленої облікової політики та системи оперативного контролю, здатних формувати інформаційне забезпечення для розв'язання складних комплексних завдань, спрямованих на реалізацію принципів сталого розвитку суспільства та підприємства.

Методи дослідження. Теоретико-методичною основою дипломного дослідження є системний підхід щодо розкриття економічної сутності малих підприємств, а також особливостей обліку та оподаткування їх діяльності. При дослідженні теорії та діючої практики обліку і оподаткування на малих

підприємствах використані прийоми оцінки, порівняння, аналізу, групування, зіставлення, аналогії. При опрацюванні первинних та звітних даних застосовувалися традиційні методи структурного аналізу, визначення абсолютних та відносних величин.

Інформаційною базою дипломного дослідження стали закони України, положення (стандарт) бухгалтерського обліку, нормативно-правові акти Міністерства фінансів України, монографії, наукові статті, матеріали науково-практичних конференцій, фінансова і податкова звітність, а також документи обліку ПП «Авіценна С», яке виступило господарським об'єктом дипломного дослідження. За результатами проведеного дослідження прийнято участь у конференції та опубліковано тези доповіді.

Актуальність дипломного дослідження посилюється ще й тим, що стратегія післявоєнного розвитку України має бути спрямована на глибокі якісні зрушення у системі економічних відносин і виведення вітчизняної економіки на шлях сталого зростання, де малий бізнес набуває важливого значення.

Практичне значення дипломного дослідження полягає в удосконаленні процедурних аспектів аналітичного обліку та розробці практичних рекомендацій з обліку та оподаткування діяльності малих підприємств, які можуть бути запроваджені в практичну діяльність.

Структура та обсяг роботи. Дипломна робота містить вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел із 68 найменувань, 11 рисунків, 7 таблиць. Основний матеріал дипломної роботи викладено на 74 сторінках.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗА УМОВ ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

1.1 Особливості діяльності та організаційних основ обліку та оподаткування малих підприємств як суб'єктів малого підприємництва

До гібридної, жорстокої війни із Росією малий бізнес в Україні був успішним, і розглядався як перспективна сфера трудової діяльності, доходів та інновацій. Його розвиток, можливість реалізації підприємницьких завдань та активність виступають передумовою формування робочих місць та зростання ВВП в країні. Таким чином, в ході ринкової трансформації економіки України та повоєнного відновлення одним із визначальних пріоритетів державної політики повинна виступати всебічна підтримка малого бізнесу, а також створення соціально-економічних умов, за яких малий бізнес зможе відігравати соціально та економічно та значущу роль у реалізації принципів сталого розвитку суспільства.

В переважній більшості економічно розвинених країн світу малий, середній та великий бізнес успішно функціонують, органічно доповнюючи один одного. Разом із тим малий бізнес в різних секторах економіки розвивається неоднаково. Зокрема, в Україні у сільському господарстві, оптовій та роздрібній торгівлі, а також в сфері послуг домінує малий бізнес. У секторі промисловості понад половину загального обсягу виробництва припадає на великі промислові підприємства. В умовах державної підтримки добросовісної конкуренції малий бізнес успішно функціонує поряд із середнім та великим, доповнюючи одного. Причиною цього є те, що малі підприємства оперативніше реагують на зміни ринку, мають більш тісні комунікації із споживачами, а інколи спроможні утримувати нижчі ціни. Одночасно малі підприємства можуть надавати підтримку великим підприємствам в постачанні запасних частин, наданні суміжних із основною діяльністю послуг та забезпечують великим підприємствам канали збуту готової продукції.

Отже, як справедливо зазначає Г. І. Карпюк [35], бажання отримати прибуток виступає основною рушійною силою виробництва в системі вільного підприємництва. Відтак, згідно висновків автора, підприємництво здійснюється: на постійній основі як систематична діяльність (не на основі разових угод); для нього характерне функціонування на основі приватної власності, а також із власної ініціативи та на власний ризик. А. Д. Остапчук, А. В. Збарська виділяють також такі риси підприємництва як залучення в господарську діяльність багатьох різних учасників підприємницької активності; самостійність та свободу суб'єктів в ухваленні обґрунтованих управлінських рішень та здійсненні успішного бізнесу; наявність фактора ризику в діяльності; майнова відповідальність кожного підприємця за результати господарювання [45].

На думку багатьох науковців, підприємництво є інноваційною формою бізнесу [35; 45; 37; 38; 44]. Для більш повного розкриття сутності підприємництва Г. І. Карпюк виділяє наступні функції підприємництва: творчу, ресурсну, мотиваційну, організаційну, соціальну. Зокрема, творча (інноваційна) функція полягає в реалізації нових ідей, впровадженні наукових розробок, що пов'язані із господарським ризиком. Ресурсна функція підприємництва передбачає, що підприємці спрямовують свою увагу на тому, щоб найефективніше використовувати всі задіяні у бізнесі ресурси – трудові, фінансові, матеріальні, інтелектуальні, інформаційні тощо. Сутність організаційної функції полягає в можливості ефективної організації виробництва та збуту товарів, послуг, продукції та робіт. Також важливою є стимулююча функція, сутність якої полягає у формуванні механізму, який мотивує також ефективно використовувати всі ресурси та максимально задовольняти потреби власних споживачів. Соціальна функція підприємництва передбачає вироблення якісних, безпечних для здоров'я товарів і послуг, що необхідні суспільству та різним категоріям населення. Особистісна функція підприємництва зводиться до можливості формування самореалізації підприємця, а також до отримання задоволення від своєї діяльності [35]. Звісно, в малого бізнесу є можливість бути успішним, але такого успіху досягають не

всі малі підприємства, оскільки майже половина малих підприємств перебуває на межі виживання, що свідчить про необхідність врахування як недоліків, так і переваг малого бізнесу.

Однією із переваг малого бізнесу є невеликі в географічному плані ринку, що стимулює малі підприємства швидко пристосовуватись до мінливих умов ринку та здійснювати пошук нових ринків. Великі компанії є менш гнучкими та адаптивними з позицій пристосування власної стратегії і тактики до нових тенденцій в економіці.

Також до переваг функціонування малих підприємств слід віднести потенціал до інновації, оскільки саме малі фірми виступають основним джерелом інновацій в економіці як в Україні, так і в європейських країнах. Окрім того, їхня інноваційна діяльність характеризується оперативністю впровадження та окупністю інновацій. Також малі підприємства забезпечують прискорення реалізації новітніх технічних, інформаційно-комп'ютерних ідей, наукомісткої продукції.

Великою перевагою малих підприємств є собисті комунікації, як внутрі компаній, так і із зовнішніми партнерами, а також можливість створення додаткових робочих місць та, відповідно, соціальна адаптація.

Незважаючи на суттєві переваги, у функціонуванні малих підприємств є також і проблемні аспекти. До прикладу, малим підприємствам важко отримати як пільгові, так і традиційні кредити, тому що банки та інші джерела позичок сприймають малий бізнес як більше ризикований, ніж великий. Також малим підприємствам рідше надається знижка, як оптовим покупцям, і з цієї та багатьох інших причин в таких суб'єктів господарювання є відсутність ефекту масштабу, тому малий бізнес становить незначну частину в обробній промисловості. Слід зазначити, що не на кожній малій фірмі наявна внутрішня спеціалізація, що понижує продуктивність праці багатьох працівників, або ускладнює її.

Теоретичні дослідження засвідчують, що малим підприємствам важко сприймати державне регулювання, яке часто супроводжується понесенням постійних витрат, що майже однакові для фірм усіх розмірів (дотримання

санітарного контролю, техніки безпеки та інше). Такі витрати часто пов'язані з формуванням звітів, встановленням обладнання згідно вимог компетентних органів або підготовкою до перевірки. Підприємства великого бізнесу можуть розподіляти вказані витрати великі обсяги одиниць продукції у порівнянні із малими.

Зазначимо, що перелік переваг і проблемних аспектів малих підприємств не може бути вичерпним, особливо за умов військового стану. Війна спричинила потужний негативний вплив на український ринок, оскільки знищує вітчизняний економічний потенціал. Проте, на сьогоднішній день найбільш яскраво проявляється вирішальна роль малого підприємства в адаптації промисловості до надскладних умов функціонування та змін географічного розташування, оскільки самовіддана діяльність бізнесу потрібна суспільству для забезпечення військових та населення життєво необхідними товарами. Ми спостерігаємо, що на сьогодні вже частково відбулася адаптація малих підприємств до умов війни. Також стрімко починають свій розвиток нові грантові проекти як організовані стартапи з метою підтримки економічного базису країни в складних умовах війни. Проте, для підтримки даних тенденцій підприємцям необхідні нові покупці та замовники, нові ринки збуту, допомога у вирішенні проблем логістики та фінансування.

Для забезпечення успішної діяльності та внесення внеску у відбудову України навіть на сьогоднішній день малі підприємства повинні вибудовувати свою власну стратегію, визначати стратегічні цілі (рис. 1.1).

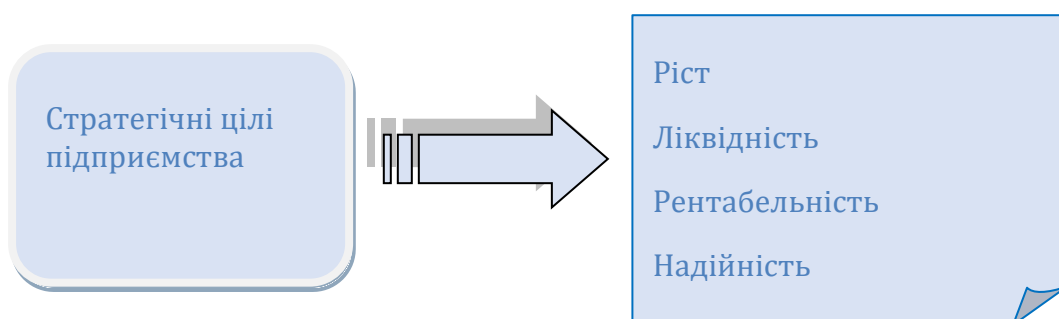

Рисунок 1.1 – Стратегічні цілі малого підприємства

(Джерело: побудовано автором за [45])

Під час війни до даних цілей потрібно додати також актуальні стратегічні цілі діяльності малих підприємств: розвиток існуючого бізнесу; утримання існуючого бізнесу; впровадження нового продукту (послуги); пошук додаткових джерел фінансування; вихід на нові ринки та ін. Таким чином, зміст підприємництва на сьогоднішній день проявляється в тому, щоб створити бізнес, та утримати його (рис. 1.2). Визначимо головну вимогу виконання даних умов при запровадженні військового стану: виробництво продукції чи надання послуг першочергової важливості.

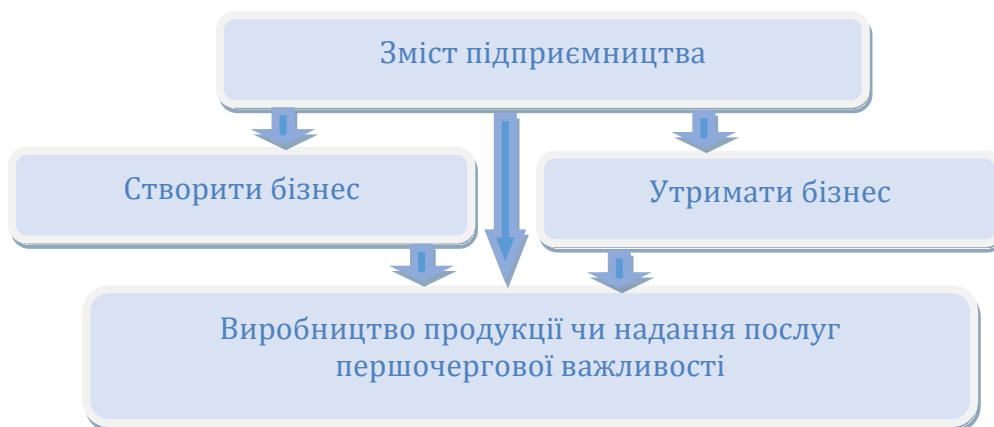

Рисунок 1.2 – Зміст підприємництва за умов військового стану

(Джерело: побудовано автором за [45] і доповнено)

Хмарська І. А., Кучерява К. Я., Клімова І. О. акцентують увагу на тому, що: « Основним наслідком від війни, не залежно від того як її детермінувати – чи то як події, що спричиняють безпрецедентне знищення економічної системи України, чи то як можливість для зміни векторів розвитку держави, є втрати. Відповідно, сьогодні перед українською владою стоїть важливе завдання – сформулювати оптимальну стратегію післявоєнного відновлення економіки, яка зможе забезпечити поступовий вихід країни із кризи» [45, с. 4]. Авторами зазначається, що важливого значення для відбудови України набуває і зарубіжна практика післявоєнного відновлення економіки. Цей досвід європейських держав в майбутньому може бути запозичений Україною, тому члени НАН України В.М. Гейц, В.В. Гуменюк [21], Б.М. Данилишин, С. В. Іванов, А. І. Кудряченко, О. М. Шаров [64], проводять аналіз і визначають

кроки, які можуть бути використаними для України з огляду на сучасний стан її економіки та обставини розвитку.

Відтак, у всьому світі підприємства малого бізнесу – це вкрай важливий сектор ринкової економіки, що виступає основою виробництва багатьох галузей, визначає темпи економічного розвитку країни, якісну характеристику і структуру валового внутрішнього продукту, рівень демократизації суспільства; сприяє структурній перебудові економіки, забезпечує швидку окупність витрат, націлений на свободу ринкового вибору; забезпечує насичення вітчизняного ринку товарами та послугами, додаткові робочі місця, реалізацію інновацій; характеризується високою мобільністю, сучасними раціональними формами управління; формує спільноту підприємців-власників; сприяє послабленню монополізму та розвитку конкуренції.

В теорії відоме і більш поширене визначення малого бізнесу – це будь-яка діяльність малих підприємств, а також окремих громадян (фізичних осіб), що спрямована на отримання прибутку. Відповідно, це може бути будь-яка діяльність, яка не суперечить чинному законодавству, а також спрямована на реалізацію обґрунтованої економічної зацікавленості. Це не завжди і не обов'язково ризикова та особливо інноваційна діяльність на основі повної економічної відповідальності, а можливо, посередницька діяльність в роздрібній та оптовій торгівлі або у сфері різноманітних послуг для населення (ремонти, консультації фахівців, перевезення, медичні послуги, аудит, індивідуальне пошиття одягу, організація різноманітних заходів і т. ін.).

За умов наявних соціально-економічних проблем, що мають місце в Україні через війну із Росією, визначальну роль малого бізнесу в підтримці економічного базису можна охарактеризувати наступними рисами: адаптивний та гнучкий сектор економіки; територіальна мобільність; формування конкурентного середовища; залучення до легальної фінансово-економічної сфери коштів; основа дрібнотоварного виробництва; реалізація інновацій; швидка окупність витрат; створення робочих місць без будь-якого фінансування зі сторони держави; розширення поцесів самозайнятості населення.

Також кількість малих підприємств має суттєві відмінності по регіонах України, оскільки переважно основними сферами малого бізнесу в нашій країні є громадське харчування, торгівля, та різноманітні послуги населенню – як такі, що потребують вкладення мінімальних первинних капіталів у порівнянні із організацією великого товарного виробництва.

За поширеним в світовій та вітчизняній практиці визначенням, для малих підприємств властиві наступні характеристики: приватний капітал; незалежне управління; локальна сфера функціонування; порівняно невеликі обсяги результатів діяльності.

Як видно із зазначеного вище, малий бізнес має важливе значення для підтримання економічного базису нашої країни.

В державних нормативно-правових документах неодноразово зазначалось, що зміцнення позицій малого підприємництва слід віднести до пріоритетних завдань державного управління. Тому розвиток малого бізнесу виступає також одним з ключових моментів в ході становлення сучасної моделі соціально орієнтованої нової економіки України, а також вагомим механізмом в підвищенні продуктивної зайнятості населення, забезпеченні фінансово-економічної стабільності та інноваційного зростання.

Фундаментом таких процесів є раціональна організація бухгалтерського обліку та оподаткування діяльності малого підприємництва, яка була започаткована ще Указом Президента України від 3.07.1998 р. № 727/98 «Про спрощену систему обліку, оподаткування і звітності суб'єктів малого підприємництва» (із врахуванням наступних змін), і згідно якого з 1 січня 1999 до теперішнього часу малі підприємства можуть самостійно обрати спрощену систему обліку, оподаткування та звітності. Даний документ засвідчує, що зменшення регулюючого тиску на малий бізнес держава розпочала розглядати в комплексі. Розпочалося на малих підприємствах не тільки спрощення системи бухгалтерського обліку, але і систем оподаткування та звітності.

Бухгалтерський облік, основу якого формують податковий, фінансовий та управлінський, виступає єдиною інформаційною системою, що

використовується для охоплення і реалізації всіх функцій та завдань управління.

Деталізація бухгалтерського обліку на підсистеми є відносно умовною, тому що податковий, фінансовий та управлінський облік переважно ведеться на малих підприємствах таким структурним підрозділом як бухгалтерія, а на мікропідприємствах може вести один бухгалтер одноосібно. Фінансовий облік формує первинну та звітну інформацію для внутрішніх і зовнішніх користувачів, управлінський облік забезпечується та надає інформацію, яка використовується всередині фірми, а податковий – забезпечує формування об'єктивної інформації про відображення в системі обліку операцій з метою оподаткування діяльності малого підприємства, контролю правильності розрахунків за податками і платежами, своєчасності і повноти до бюджету.

Варто акцентувати увагу на тому, що досвід нашої країни в оподаткуванні доходів малих підприємств єдиним податком за всі роки його існування підтверджує той висновок, що він є одним із найбільш ефективних засобів стимулювання розвитку малого підприємництва, гармонізації економічних інтересів держави і платників податків, а також забезпечення зайнятості населення.

1.2 Характеристика критеріїв, систем обліку та оподаткування малих підприємств згідно законодавства України

Впродовж тривалого періоду часу державна підтримка малого підприємництва здійснюється із врахуванням основних положень Закону України «Про розвиток і державну підтримку малого та середнього підприємництва в Україні», (із внесенням змін № 3303-IX від 09.08.2023). Законом визначено державну політику в сфері розвитку малого та середнього підприємництва на території України, яка передбачає: створення сприятливих умов для цілей розвитку середнього та малого підприємництва; забезпечення процесів розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва з метою

становлення конкурентного середовища, а також підвищення рівня їх конкурентоспроможності; стимулювання розвитку інноваційної та інвестиційної активності суб'єктів середнього та малого підприємництва; сприяння провадженню даними суб'єктами діяльності із виходом виготовленої ними продукції та виконаних робіт і наданих послуг, одержаних результатів інтелектуальної діяльності на зовнішні і внутрішні ринки; забезпечення зайнятості населення, створення додаткових робочих місць шляхом підтримки підприємницької ініціативи громадян.

Законом також визначено принципи державної політики, що спрямовується на розвиток сфери малого та середнього підприємництва в Україні: ефективність підтримки підприємництва та доступність до отримання державної підтримки; забезпечення участі представників малого підприємництва у формуванні і реалізації державної політики в даній сфері; створення рівних передумов для доступу всіх суб'єктів підприємництва, що відповідають встановленим вимогам, передбаченим місцевими, загальнодержавними та регіональними програмами розвитку середнього і малого підприємництва, до участі у виконанні зазначених програм і для отримання державної підтримки; забезпечення ефективності використання бюджетних коштів, які передбачені для виконання зазначених програм; прозорість та відкритість проведення процедур із надання державної підтримки; доступність всіх об'єктів інфраструктури з метою підтримки середнього та малого підприємництва для всіх господарюючих суб'єктів.

Для можливостей дотримання вимог даного закону, без порушень його положень, законом чітко виділено критерії суб'єктів малого та середнього бізнесу. Зокрема, до суб'єктів малого підприємництва належать фізичні і юридичні особи. Критерії фізичних осіб для визнання суб'єктами малого підприємництва – державна реєстрація згідно встановленого законом порядку, середня кількість найманих працівників звітного періоду (за календарний рік) не повинна перевищувати 50 осіб та річний дохід від діяльності не повинен перевищувати суму, що еквівалентна 10 мільйонам євро, і яка визначена за

середньорічним курсом, що встановлюється для валют Національним банком України.

До юридичних осіб, суб'єктів малого підприємництва, належать суб'єкти господарювання будь-якої форми власності та організаційно-правової форми, у яких середня кількість працівників звітного періоду (за календарний рік) не перевищує 50 осіб, а річний дохід від діяльності такого суб'єкта не перевищує суму, що еквівалентна 10 мільйонам євро, яка визначається за середньорічним курсом Національного банку України.

Податковим кодексом України (ПКУ) [7] визначено особливий механізм справляння податків і зборів, – спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, яка встановлює заміну сплати визначених податків і зборів, встановлених кодексом, на сплату єдиного податку, на умовах та в порядку, що передбачені ПКУ в розділі спеціальних режимів оподаткування, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності.

Згідно ПКУ, фізична чи юридична особа-підприємець можуть самостійно здійснювати вибір спрощеної системи оподаткування, якщо така особа відповідає вимогам, які встановлено вимогами ПКУ, і реєструється платником єдиного податку також в порядку, визначеному ПКУ.

Суб'єкти господарювання, що застосовують спрощену систему оподаткування, звітності та обліку, поділяються на наступні групи платників єдиного податку [7]:

1) перша група – це фізичні особи - підприємці, що не використовують працю найманих осіб, а здійснюють виключно роздрібний продаж товарів із торговельних місць на території ринків чи провадять господарську діяльність із надання побутових послуг населенню, та обсяг доходу яких впродовж календарного року не більше 167 розмірів мінімальної заробітної плати, яка встановлена законом на 1 січня даного податкового (звітного) року;

2) друга група – це фізичні особи-підприємці, що здійснюють господарську діяльність із надання послуг, також побутових, як платникам єдиного податку так і населенню, чи здійснюють виробництво чи продаж товарів, або діяльність в сфері ресторанного господарства, за додержання

умови, що протягом даного календарного року відповідають одночасно сукупності таких критеріїв: вони не використовують працю найманих осіб чи кількість осіб, що перебуває із ними в трудових відносинах, одночасно не перевищує 10 осіб; також обсяг доходу не може перевищувати 834 розміри мінімальної заробітної плати, яка встановлена законом на 1 січня даного податкового (звітного) року;

3) третя група включає: фізичних осіб-підприємців, що не використовують працю найманих осіб, чи кількість осіб, що перебувають із ними у таких трудових відносинах, не обмежена, а також юридичні особи – суб'єкти господарювання, із різними формами власності та будь-якої організаційно-правової форми, в яких впродовж календарного року обсяг доходу не більше 1167 розмірів мінімальної заробітної плати, що встановлена законом на 1 січня даного податкового (звітного) року; сюди ж належать електронні резиденти (е-резиденти), що зареєструвалися як фізичні особи-підприємці, які здійснюють господарську діяльність із надання послуг, або із виробництва чи продажу товарів виключно для нерезидентів України, за тієї умови, що протягом року вони відповідають сукупності наступних критеріїв: в них не використовується праця найманих осіб – резидентів або громадян України; не можуть отримувати доходи із джерелом походження із України, окрім одержання пасивних доходів; також обсяг доходу не перевищуватиме 1167 розмірів встановленої законом мінімальної заробітної плати станом на 1 січня даного податкового (звітного) року;

4) четверта група – це сільськогосподарські товаровиробники: юридичні особи, які незалежно від організаційно-правової форми, і в яких за попередній податковий (звітний) частка сільськогосподарського товаровиробництва за рік дорівнює чи перевищує 75 відсотків; також фізичні особи-підприємці, що провадять діяльність тільки виключно в межах фермерського господарства, що зареєстроване відповідно до чинного Закону України «Про фермерське господарство», при виконанні сукупності наступних вимог: здійснюють тільки вирощування та відгодовування сільськогосподарської продукції, або ж збирання, переробку та вилов такої власновирощеної чи відгодованої продукції

і її продаж; здійснюють господарську діяльність (окрім постачання) за визначеним місцем податкової адреси; також не використовують працю найманих осіб та членами фермерського господарства даної фізичної особи виступають лише члени її сім'ї; і що особливо важливо, – площа сільськогосподарських угідь і земель водного фонду, які у власності та у користуванні членів фермерського господарства, має становити не менше 0,5 гектара, проте не більше 20 гектарів сукупно.

Під час розрахунку загальної кількості осіб, що перебувають в трудових відносинах із платником єдиного податку - фізичною особою, також не враховуються ті наймані працівники, що перебувають у відпустці в зв'язку із вагітністю та пологами і також в відпустці по догляду за дитиною (дітьми), до досягнення нею (ними) передбаченого чинним законодавством віку, або також працівники, які призвані на військову службу в ході мобілізації, та на особливий період.

Також чинним законодавством передбачено основні важливі напрями державної політики в системі розвитку малого та середнього підприємництва країни:

- 1) вдосконалення і спрощення ведення обліку для цілей оподаткування;
- 2) можливість запровадження спрощеної системи обліку, звітності та оподаткування, як для суб'єктів малого підприємництва, фізичних, так і юридичних осіб, що відповідають критеріям, які встановлені в податковому законодавстві;
- 3) залучення суб'єктів малого бізнесу до виконання науково-технічних та соціально-економічних програм розвитку, здійснення постачання продукції (товарів, робіт, послуг) для державних і регіональних потреб;
- 4) варіанти забезпечення державної фінансової підтримки малих та середніх підприємств через запровадження державних цільових програм кредитування та надання гарантій для отримання кредитів, і часткової компенсації відсоткових ставок за наданими кредитами тощо;
- 5) сприяння розвитку ефективної інфраструктури підтримки малого та середнього підприємництва;

б) надання гарантійних прав суб'єктам малого та середнього підприємництва в ході здійснення державного нагляду (контролю) в системі господарської діяльності;

7) створення системи сприяння спрощенню дозвільних процедур і процедур для здійснення державного нагляду (контролю), та отримання чинних документів дозвільного характеру для надання суб'єктам малого та середнього підприємництва і скороченню термінів проведення таких процедур;

8) організація підготовки, підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів суб'єктам малого та середнього підприємництва;

9) запровадження механізмів стимулювання і сприяння використанню у виробництві суб'єктами середнього та малого підприємництва новітніх технологій, і також сучасних технологій, що забезпечують підвищення якості продукції, товарів (робіт, послуг).

Отже, система оподаткування в Україні, система податків і зборів встановлюються виключно законами України, тому чинна система оподаткування будується за принципами соціальної справедливості, економічної доцільності, поєднання інтересів громадян, суспільства територіальних громад, суб'єктів господарювання і держави.

Для цілей вирішення найважливіших соціальних та економічних завдань держави, ті закони, якими регулюється система оподаткування суб'єктів господарювання, мають передбачати: оптимальне поєднання стимулюючої та фіскальної функцій оподаткування; певну стабільність (незмінність) протягом декількох років за нормами загальних правил оподаткування; недопущення та усунення подвійного оподаткування; узгодженість із окремими податковими системами інших країн. Також ставки податків повинні мати нормативний характер, та не можуть встановлюватись окремо для окремого суб'єкта господарювання (індивідуально).

Всі суб'єкти господарювання, залежно від чисельності працюючих і доходів від власної діяльності за календарний рік можуть належати як до суб'єктів малого підприємництва, або ж до суб'єктів мікропідприємництва, а також до середнього чи великого підприємництва.

Суб'єктами мікропідприємництва можуть бути: фізичні особи, які зареєстровані в установленому чинним законом порядку як фізичні особи - підприємці, в яких середня кількість працівників за певний звітний період (календарний рік) не може перевищувати 10 осіб, а також річний дохід від ведення діяльності не перевищує суму, яка еквівалентна 2 мільйонам євро, що визначена за середньорічним курсом НБУ; юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої форми власності та організаційно-правової форми, у яких середня кількість працівників за календарний рік чи звітний період не може перевищувати 10 осіб і річний дохід від ведення діяльності не перевищує суму в гривнях, яка еквівалентна 2 мільйонам євро, що визначена за середньорічним курсом Національного банку України.

До суб'єктів великого підприємництва належать юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої форми власності та організаційно-правової форми, в яких середня чисельність працівників за певний звітний період (календарний рік) перевищує 250 осіб, а річний дохід від ведення діяльності перевищує суму, що еквівалентна 50 мільйонам євро, і яка визначена за середньорічним курсом НБУ. Всі інші суб'єкти господарювання відносяться до суб'єктів середнього підприємництва.

Як ми бачимо, визначення поняття суб'єкта малого підприємництва та, відповідно, малого підприємства – юридичної особи, ототожнюються, що надає право малим підприємствам отримувати державну підтримку.

Зазначимо, що згідно із охарактеризованих нами вище чинних положень законодавства для суб'єктів малого підприємництва спрощено не лише бухгалтерський облік, але й звітність та систему оподаткування. Тому з'явилося поняття «Платник єдиного податку» або ж (суб'єкт малого бізнесу), чи суб'єкт малого підприємства, що побажав перейти на спрощену систему звітності, обліку та оподаткування, що підтверджується свідоцтвом про право сплати єдиного податку.

Власне, всіх суб'єктів малого бізнесу умовно можна поділити на дві великих групи: перша група включає суб'єктів, які скористалися правом і можливістю переходу на спрощену систему звітності, обліку та оподаткування;

друга група включає тих суб'єктів, що таке право мають, проте, не вважали потрібним (вигідним) його реалізувати; або ж які не мають права переведення на спрощену систему звітності, обліку та оподаткування.

Щодо світової практики підтримки суб'єктів малого бізнесу, то таким заходом в багатьох країнах світу є звільнення від оподаткування суми амортизаційних відрахувань, тому що останні можуть бути використані для цілей оновлення основного капіталу, а також виступає потенційним джерелом збагачення розширеного відтворення капіталу підприємства. Система оподаткування прибутку підприємства потенційно зменшує виробниче споживання.

Також податки на заробітну плату працівників підприємства різних категорій умовно вирівнюють доходи та скорочують потенційні можливості особистого споживання.

З другого боку, в ході застосування гнучкої й всеохоплюючої системи податків, держава може здійснювати вплив на створення величини суспільного продукту, терміни нагромадження капіталу, передумови технічного оновлення виробничих систем та їх цифровізації, а також регулювати швидкість економічного зростання, формування пропорцій розподілу доходів в економіці та швидкість реалізації принципів сталого розвитку.

Основні напрями та складові елементи системи державного регулювання малого бізнесу, його підтримки, а також місце в ній системи податкового стимулювання схематично подано на рис. 1.3.

Отже, науково-практичний досвід економічно розвинених країн ЄС, європейський вектор розвитку економічних відносин у нашій країні засвідчують, що демократичні засади управління трансформаційними процесами у зв'язку із інтеграцією України в економічний простір ЄС потребують ґрунтового розвитку методології та практики бухгалтерського обліку суб'єктів малого бізнесу як найважливіших джерел інформації про стан, результати функціонування та ефективність управління діяльністю підприємства.

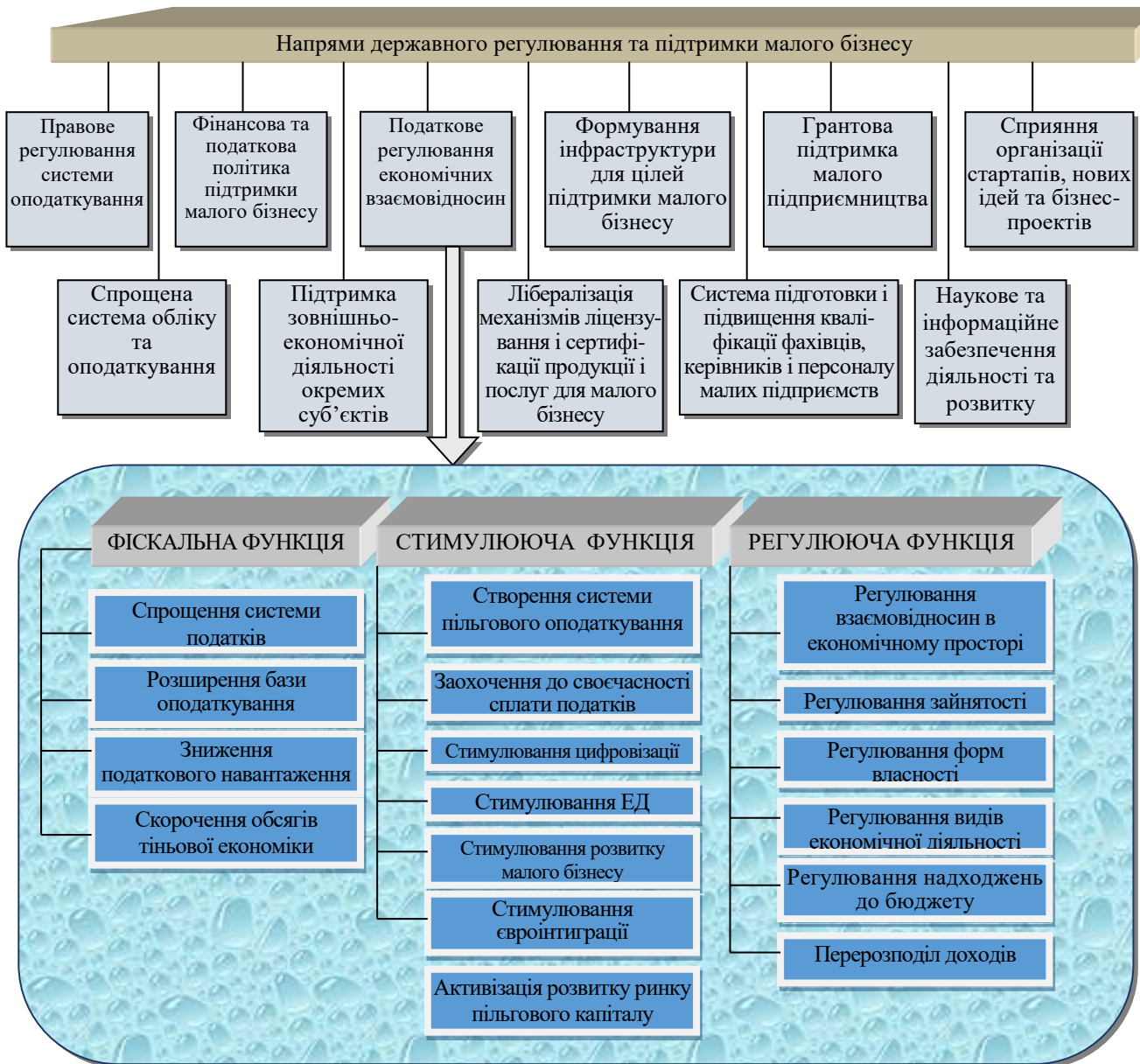

Рисунок 1.3 – Основні елементи системи податкового і державного регулювання підприємств малого бізнесу

(Джерело: побудовано автором за [7; 11; 12; 16; 19; 39] і доповнено)

На основі проведеного нами теоретичного дослідження основних положень чинного законодавства та висновків вчених, ми поділяємо підходи науковців, що в основі організації сучасної системи бухгалтерського обліку та оподаткування, за результатами якого відбувається інформаційне забезпечення управлінського персоналу, виступає чинне законодавство країни та основні положення міжнародних і національних стандартів, які переважно не співпадають із податковим законодавством, але завданням бухгалтерського

обліку виступає забезпечення абсолютної тотожності у систематизації інформації для різних груп користувачів, охоплюючи і податкові структури як систему контролюючих органів.

1.3 Організаційні аспекти обліку та оподаткування малих підприємств за умов розвитку комп'ютерних технологій

Розвитку загальних теоретичних та методичних питань обліку та оподаткування малих підприємств присвячена велика кількість фундаментальних досліджень таких вітчизняних науковців, як Ф.Ф. Бутинець, Ю.А. Верига, М.Я. Дем'яненко, Г.Г. Кірейцев, В.К. Савчук, П.Т. Саблук, В.О. Шевчук, П.Я. Хомин та ін. Поєднуючи нормативно-правове забезпечення із науковим надбанням, у вітчизняних малих підприємств є теоретичні основи методики обліку і оподаткування своєї діяльності та потенціал формування ефективної системи її обліку та оподаткування.

Також зазначимо, що ефективне управління діяльністю сучасних підприємств повною мірою залежить від достовірності, об'єктивності, повноти, доречності, своєчасності та точності облікової інформації щодо сутності, характеру і обсягів здійснюваних господарських операцій, а також використання та величини фінансових, трудових і матеріальних ресурсів, та джерел отримання прибутку і напрямів його ефективного використання підприємством.

Основним джерелом формування якісного інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень виступає система обліку та оподаткування, відомості яких узагальнюються шляхом складання звітності, яка формується шляхом відображення в облікових процедурах всіх етапів діяльності підприємств та групування, систематизації, обробки і підрахунку об'єктивної інформації та складається управлінської, фінансової та податкової звітності на завершальній стадії облікового процесу.

Характерною особливістю сучасного етапу організації та ведення бухгалтерського обліку на малих підприємствах є запровадження

комп'ютерних технологій. Разом із тим, варто зазначити, що характерною особливістю сучасної системи обліку як малих, так і великих підприємств є те, що облік розглядається і організовується не як звичайний постачальник обліково-економічної інформації, а як окрема, автономна, ключова, конфіденційна, життєво необхідна інформаційна система.

Відтак, розглядаючи бухгалтерський облік як цілісну систему, необхідно керуватися тією особливістю, що на кожному підприємстві він ведеться за допомогою засобів праці (організаційної техніки, комп'ютерної техніки, бази даних та програмного забезпечення) і висококваліфікованої праці працівників бухгалтерії, які забезпечують правильну, чітку організацію обліку та виконують обробку відповідних предметів праці (електронних чи паперових бухгалтерських документів) з метою формування проміжної, систематизованої та результатної інформації. Відповідно, бухгалтерський облік має традиційну характеристику складної системи, оскільки йому властиві ознаки системи – наявність прямих та зворотних зв'язків, поділ на складові функціональні елементи, наявність цілісної структури (упорядкованих елементів), цілеспрямованість, результативність, збереження структури у визначених межах під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів та складність взаємозв'язків і багатоаспектність. Із цієї причини сутність бухгалтерського обліку в широкому розумінні визначається як система спостереження, виміру, реєстрації та класифікації фактів господарської діяльності, яка систематизує, узагальнює та передає інформацію для цілей управління господарськими процесами суб'єктів господарювання.

Проте, кожне мале підприємство має свої особливості організації та ведення бухгалтерського обліку і обраний варіант системи оподаткування. Відповідно, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначає критерії підприємств (середні, малі та великі) для можливості реалізації завдань облікової політики новостворюваного підприємства та вибору альтернативного варіанту ефективних форм ведення обліку та складання управлінської, податкової та фінансової звітності [3].

Зокрема, згідно даного закону, малими є ті підприємства, що не відповідають встановленим критеріям для мікропідприємств, а величина їхніх показників на дату складання фінансової звітності за календарний рік, що передує звітному, мають відповідати щонайменше двом із наступних критеріїв: балансова вартість активів має бути до 4 мільйонів євро; також чистий дохід від реалізації продукції (робіт, товарів, послуг) має бути до 8 мільйонів євро, а середня кількість працюючих – до 50 осіб.

Із зазначеної вище категорії малих підприємств виділяють такі мікропідприємства, які мають право вести облік без подвійного запису, і величина показників яких на дату складання фінансової звітності підприємства за рік, що передує звітному, має відповідати щонайменше двом із визначених законом критеріїв: балансова вартість активів підприємства – до 350 тисяч євро; чистий дохід даного підприємства від реалізації продукції (робіт, товарів, послуг) має бути до 700 тисяч євро, а середня кількість працюючих – до 10 осіб. Законом про бухгалтерський облік також визначено, що до середніх належать підприємства, критерії яких не відповідають критеріям для малих підприємств, і також їхні показники на дату складання річної фінансової звітності за поточний рік, що передує звітному, щонайменше відповідають двом із наступних критеріїв: балансова вартість їхніх активів – до 20 мільйонів євро; чистий дохід підприємства від реалізації продукції (робіт, товарів, послуг) – до 40 мільйонів євро, а середня кількість працюючих – до 250 осіб.

Відповідно, великими є підприємства, які не відповідають критеріям для середніх підприємств та показники яких на момент складання річної фінансової звітності за поточний рік, що передує звітному, відповідатимуть щонайменше двом із наступних критеріїв: балансова вартість активів становить понад 20 мільйонів євро; чистий дохід підприємства від реалізації продукції (робіт, товарів, послуг) становить понад 40 мільйонів євро, а середня кількість працівників становить понад 250 осіб [3]. Законодавством також закріплена та умова, що для визначення відповідності величини критеріям, які встановлені у євро, потрібно застосовувати офіційний курс національної гривні щодо

іноземних валют (середній за період), який розрахований на підставі курсів НБУ, що встановлювальні для євро впродовж відповідного року.

Відтак, варто наголосити на тому, що незважаючи на податкове стимулювання малого бізнесу шляхом спрощення механізму державної реєстрації та системи оподаткування, ситуація в сфері малого бізнесу навіть в довоєнний період продовжувала бути надскладною, оскільки надзвичайно впливовими чинниками розвитку малих підприємств були і є нестабільна політична ситуація, фінансово-економічна криза, інтеграція економічних процесів, а на сьогоднішній день ще вкрай ускладнює ситуацію гібридна війна із Росією. У цьому зв'язку динаміка результатів функціонування малих підприємств має обмежену кількість позитивних критеріїв, що також підтверджується статистичними даними, такими, як скорочення кількості суб'єктів малого бізнесу, скорочення обсягів виробництва, скорочення чисельності працівників, та ін. [47]. Також необхідно зазначити, що впродовж досліджуваного періоду обсяг виручки від реалізованих продукції (послуг, товарів, робіт) збільшується, проте, динаміка зростання цін на внутрішньому зовнішніх ринках, дозволяє зробити висновок, що збільшення виручки від реалізованих продукції (послуг, товарів, робіт) відбувається через зростання цін, та меншою мірою – через інтенсифікацію праці та розширення виробництва. Отже, точний та об'єктивний облік є на сьогоднішній день вкрай важливим інструментом для покращення результатів діяльності малих підприємств.

Згідно закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» організація та ведення обліку на малих підприємствах може відбуватися за однією із форм, передбачених законом, і яку підприємство обирає самостійно: введення до штату працівників підприємства посади бухгалтера чи створення бухгалтерської служби, яку буде очолювати головний бухгалтер; користування послугами фахівця з бухгалтерського обліку, який зареєстрований як підприємець, що може здійснювати підприємницьку діяльність без створення і реєстрації юридичної особи; ведення на договірних умовах бухгалтерського обліку централізованою бухгалтерією, яка може належати даному

підприємству, або ведення обліку суб'єктом підприємницької діяльності, чи самозайнятою особою, які здійснюють діяльність в системі бухгалтерського обліку або в системі аудиторської діяльності; самостійне складання звітності та ведення бухгалтерського обліку як безпосередньо власником, так і керівником підприємства [3].

Таким чином, для малого бізнесу є важливою особливістю мінімізація та оптимізація витрат на управління, можливість вибору варіантів ведення спрощеної системи податкового, управлінського та фінансового обліку, що також потребує формування та обґрунтованого вибору облікової політики малих підприємств.

Із врахуванням обсягів та складності діяльності, малі підприємства як юридичні особи можуть обирати одну із наведених форм бухгалтерського обліку: журнально-ордерну, журнальну, журнал-головну, просту, спрощену із застосуванням реєстрів відповідно до інструкції № 422; спрощену із застосуванням реєстрів бухгалтерського обліку відповідно до інструкції № 720 (без подвійного запису); комп'ютерну форму ведення бухгалтерського обліку [65]. бухгалтерська програма, яка передбачає формування реєстрів обліку. Журнально-ордерна, журнальна, журнал-головна форми обліку передбачають відображення інформації в журналах та відомостях до них. Проста і спрощені форми обліку передбачають варіанти застосування спрощених реєстрів бухгалтерського обліку. Проте, незалежно від вибору форми ведення бухгалтерського обліку, первинна документація на підприємстві повинна вестись в повному обсязі.

Впровадження в облікову діяльність комп'ютерної форми ведення бухгалтерського обліку пов'язується із заміною паперових документів на електронні із наданням їм юридичної сили, та врахування вимог чинного законодавства [17; 55]. Важливими та актуальними є підходи вчених, які наводять найпоширеніші наукові концепції облікових систем в напрямках реформування системи обліку на сучасному етапі розвитку української економіки: інтегрована, прогнозна (стратегічна), електронна, екологічна, актуарна, креативна, виробнича, динамічна [21; 31; 32; 33; 43; 49]. Всі вони

спрямовані на новітні напрями трансформації сучасної існуючої системи бухгалтерського обліку. І, залежно від того, який із зазначених буде обрано в подальших дослідженнях (із врахуванням конкретних особливостей), то і буде формуватись бухгалтерська інформаційна система відповідного рівня господарюючих суб'єктів.

Послідовність формування такої інформаційної системи відображує рис. 1.4.

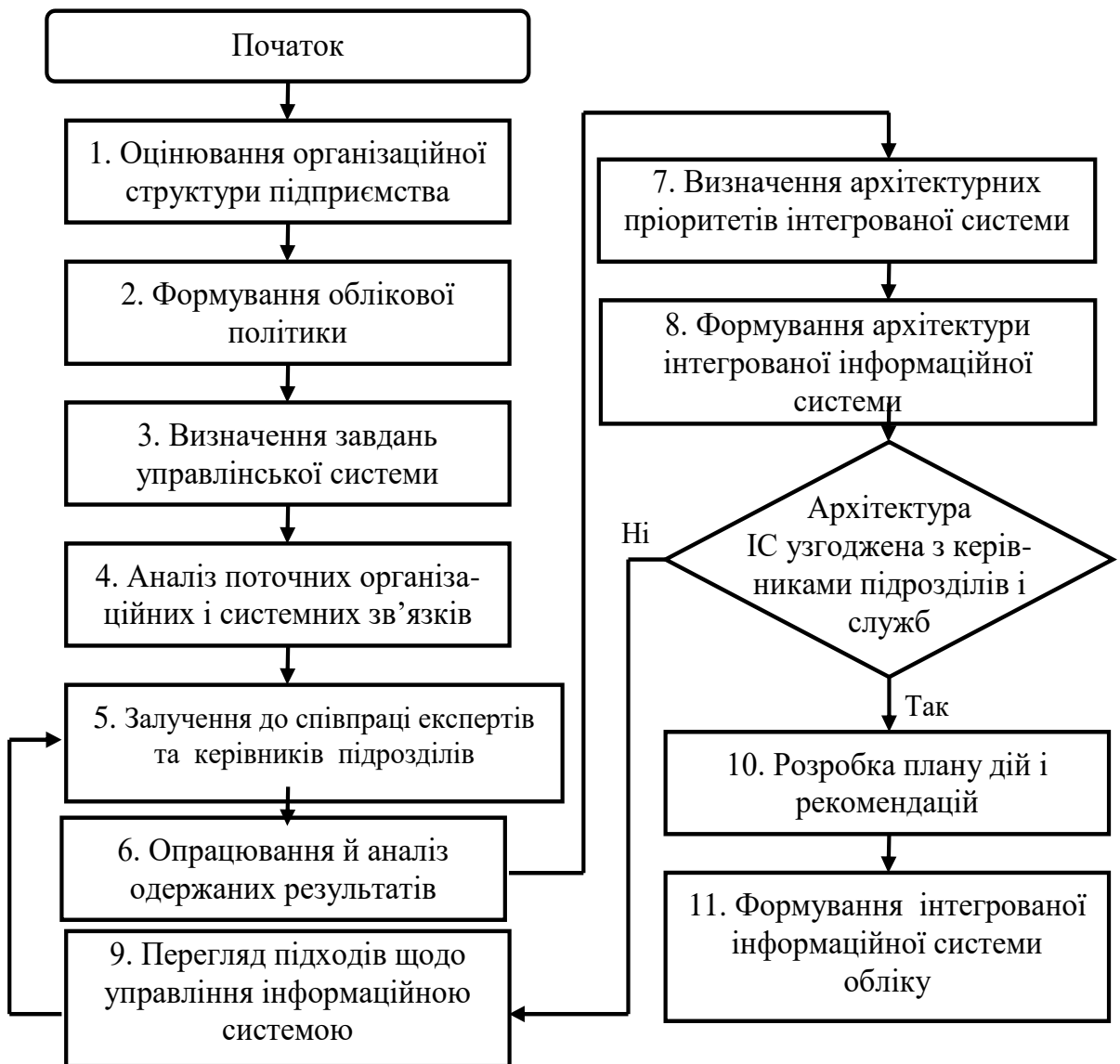

Рисунок 1.4 – Алгоритм послідовності організаційних аспектів формування інтегрованої інформаційної системи бухгалтерського обліку малого підприємства (Джерело: побудовано автором за [18; 19; 24; 28; 32; 41])

Отже, розробка сучасної бухгалтерської інформаційної системи передбачає необхідність обґрунтованого формулювання її концепції, яка, на нашу думку, повинна включати в обов'язковому порядку наступні постулати: інформаційна система бухгалтерського обліку має органічно входити в основу інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень та в єдину інформаційну систему підприємства; облікова інформаційна система створює передумови для ефективної реалізації поточних завдань та господарських операцій, при цьому забезпечуючи оперативну інформаційну підтримку суб'єктів господарювання; елементами інформаційної системи бухгалтерського обліку підприємства виступають знання про бухгалтерський облік, а також інформація зовнішнього та внутрішнього середовища.

Висновки до розділу 1

За результатами проведеного в першому розділі теоретичного дослідження, нами розкрито особливості організації обліку та оподаткування діяльності малих підприємств як суб'єктів малого бізнесу.

В ході дослідження сьогоденної ситуації в країні, нами зроблено висновок, що перелік переваг і проблемних аспектів малих підприємств не може бути вичерпним, особливо за умов військового стану. Війна спричинила потужний негативний вплив на український ринок, оскільки знищує вітчизняний економічний потенціал. Проте, на сьогоднішній день найбільш яскраво проявляється вирішальна роль малого підприємства в адаптації промисловості до надскладних умов функціонування та змін географічного розташування, оскільки самовіддана діяльність бізнесу потрібна суспільству для забезпечення військових та населення життєво необхідними товарами. Ми спостерігаємо, що на сьогодні вже частково відбулася адаптація малих підприємств до умов війни. Також стрімко починають свій розвиток нові грантові проекти як організовані стартапи з метою підтримки економічного базису країни в складних умовах війни. Проте, для підтримки даних тенденцій

підприємцям необхідні нові покупці та замовники, нові ринки збуту, допомога у вирішенні проблем логістики та фінансування.

Під час війни до даних цілей потрібно додати також актуальні стратегічні цілі діяльності малих підприємств: розвиток існуючого бізнесу; утримання існуючого бізнесу; впровадження нового продукту (послуги); пошук додаткових джерел фінансування; вихід на нові ринки та ін.

Варто акцентувати увагу на тому, що досвід нашої країни в оподаткуванні доходів малих підприємств єдиним податком за всі роки його існування підтверджує той висновок, що він є одним із найбільш ефективних засобів стимулювання розвитку малого підприємництва, гармонізації економічних інтересів держави і платників податків, а також забезпечення зайнятості населення. Система оподаткування в Україні, система податків і зборів встановлюються виключно законами України, тому чинна система оподаткування будується за принципами соціальної справедливості, економічної доцільності, поєднання інтересів громадян, суспільства територіальних громад, суб'єктів господарювання і держави.

Отже, науково-практичний досвід економічно розвинених країн ЄС, європейський вектор розвитку економічних відносин у нашій країні засвідчують, що демократичні засади управління трансформаційними процесами у зв'язку із інтеграцією України в економічний простір ЄС потребують ґрунтового розвитку методології та практики бухгалтерського обліку суб'єктів малого бізнесу як найважливіших джерел інформації про стан, результати функціонування та ефективність управління діяльністю підприємства.

Характерною особливістю сучасного етапу організації та ведення бухгалтерського обліку на малих підприємствах є запровадження комп'ютерних технологій. Разом із тим, варто зазначити, що характерною особливістю сучасної системи обліку як малих, так і великих підприємств є те, що облік розглядається і організовується не як звичайний постачальник обліково-економічної інформації, а як окрема, автономна, ключова, конфіденційна, життєво необхідна інформаційна система.

Відтак, розглядаючи бухгалтерський облік як цілісну систему, необхідно керуватися тією особливістю, що на кожному підприємстві він ведеться за допомогою засобів праці (організаційної техніки, комп'ютерної техніки, бази даних та програмного забезпечення) і висококваліфікованої праці працівників бухгалтерії, які забезпечують правильну, чітку організацію обліку та виконують обробку відповідних предметів праці (електронних чи паперових бухгалтерських документів) з метою формування проміжної, систематизованої та результатної інформації.

Важливими та актуальними є підходи вчених, які наводять найпоширеніші наукові концепції облікових систем в напрямках реформування системи обліку на сучасному етапі розвитку української економіки: інтегрована, прогнозна (стратегічна), електронна, екологічна, актуарна, креативна, виробнича, динамічна. Всі вони спрямовані на новітні напрями трансформації сучасної існуючої системи бухгалтерського обліку. І, залежно від того, який із зазначених буде обрано в подальших дослідженнях (із врахуванням конкретних особливостей), то і буде формуватись бухгалтерська інформаційна система відповідного рівня господарюючих суб'єктів.

Розбудова інформаційного суспільства, яка розпочалась в Україні в довоєнний період, із вектором на стратегію сталого функціонування малого бізнесу, вимагає розробки чітких та простих у використанні систем обліку, із повною інтегрованістю управлінської, фінансової та податкової підсистем, та із використанням сучасних комп'ютерних технологій, які стануть для керівництва джерелом інформаційного забезпечення прийняття обґрунтованих управлінських рішень. З цією метою необхідно формувати єдину обліково-інформаційну систему, яка включатиме податковий облік, бухгалтерський, а також дані управлінського і оперативно-технічного обліку, які відображають своєчасну і об'єктивну інформацію.

2 ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ПРИКЛАДІ ПП «АВІЦЕННА С»

2.1 Особливості діяльності ПП «Авіценна С» та організаційні аспекти обліку і оподаткування як складової інформаційної системи підприємства

Побудова системи обліку повинна враховувати галузеві особливості діяльності підприємства та його внутрішні комунікації, які визначаються об'єктивними і суб'єктивними факторами. ПП «Авіценна С» розпочало свою діяльність в сфері оптової торгівлі як мале підприємство на підставі наступних документів: статуту; свідоцтва про державну реєстрацію; довідки про реєстрацію платника податків; дозволу на початок роботи; книги з обліку операцій реєстратора розрахункових операцій; довідки про внесення до Державного реєстру; довідки про відкриття поточного рахунка в банку; інших документів.

Підприємство ПП «Авіценна С» має свій поточний рахунок, відкритий в національній валюті, штатних працівників бухгалтерії, складає самостійний баланс. Проведемо аналіз основних результатів фінансово-господарської діяльності малого підприємства ПП «Авіценна С» за даними балансу за період 2021-2022 рр. Розглянемо структуру активів та пасивів підприємства ПП «Авіценна С» в таблиці 2.1. До основних елементів, що впливають на фінансову стабільність торговельного, як і будь-якого підприємства, – це капітал, активи та зобов'язання. Активи ПП «Авіценна С» згідно стандартів обліку – це ресурси, які контролювані підприємством за результатами минулих подій, та використання яких, як очікується, забезпечить надходження економічних вигід в майбутньому [9]. Активи підприємства ПП «Авіценна С» поділяються на оборотні та необоротні. Із необоротних на ПП «Авіценна С» наявні лише основні засоби. Їхня сума на кінець 2022 року зменшилась на 6 тис грн., що призвело до зменшення їх питомої ваги на -7,23 %. Серед оборотних активів

ПП «Авіценна С» найбільшу питому вагу мають товари, їх вартість 5259 тис грн на кінець 2022 року.

Таблиця 2.1 – Аналіз балансу «Авіценна-С» за 2021-2022 рр.

Статті балансу	На початок року		На кінець року		Відхилення	
	тис грн.	у %	тис грн.	у %	тис грн.	у %
Необоротні активи	4315	26,38	4309	19,15	- 6	-7,23
Оборотні активи	12039	73,62	18190	80,85	6151	7,23
Готова продукція	4256	26,02	5259	23,37	1003	-2,65
Власний капітал	5459	33,38	5419	24,09	- 40	-9,29
Резервний капітал	1340	8,19	1340	5,95	-	-2,24
Баланс	16354	100	22499	100	6145	-

Джерело: звітність підприємства

ПП «Авіценна С» відображує товари в статті балансу «Готова продукція» як суб'єкт малого підприємництва, що використовує спрощену систему оподаткування, обліку та звітності. Проблемним моментом в поточній діяльності ПП «Авіценна С» є збільшення суми дебіторської заборгованості на авершення 2022 року, на 1 955,7 тис грн. Проте, у випадку її своєчасного погашення дебіторами проблем у підприємства із ліквідністю, платоспроможністю та виникненням сумнівної дебіторської заборгованості не виникатиме.

Для забезпечення здійснення діяльності та обслуговування процесів реалізації товарів підприємством придбано оборотні та необоротні активи, структуру яких відображує рис. 2.1. Як видно із рисунка, в розпорядженні ПП «Авіценна С», як на кінець 2021, так і на кінець 2022 років спостерігається значно менша частка необоротних активів 26,38 % та 19,15 % відповідно, і на кінець 2022 року їх частка зменшилась на 7,23 %, що свідчить про те, що під час повномасштабної, гібридної війни із Росією підприємство ПП «Авіценна С» як суб'єкт малого бізнесу не має можливості нарощувати свій основний капітал.

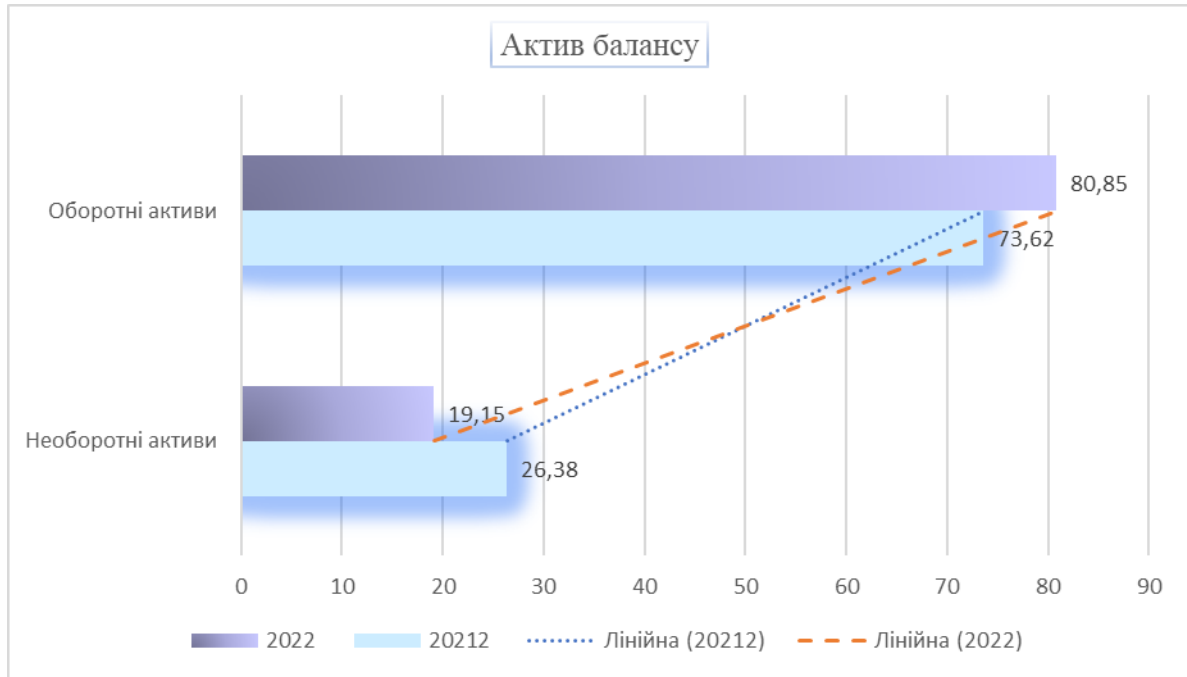

Рисунок 2.1 – Структура активу балансу ПП «Авіценна-С» за 2021 - 2022 рр. (Джерело: звітність підприємства)

На завершення 2022 року частка оборотних активів ПП «Авіценна-С» зросла на 7,23%, що можна вважати їх несуттєвим збільшенням, і ситуація на ринку засвідчує, що причиною цього може бути зростання вартості товарів. В складі пасивів ПП «Авіценна-С», на початок звітного періоду більшу частку займає власний капітал і становить 51,9 % (рис. 2.2). Як видно із рисунка, в складі пасивів підприємства більшу питому вагу займають зобов'язання підприємства, їх частка на кінець 2021 року становила 66,62 %, а на кінець 2022 року – 75,91 %, збільшення частки зобов'язань у складі пасивів підприємства відбулось на 9,29 %. Також суттєвою зміною в балансі є зменшення суми власного капіталу на кінець 2022 року на 40 000 грн, і, відповідно, зменшення його частки на 9,29 %. Таке зменшення власного капіталу пояснюється збитковою діяльністю підприємства. І хоча підприємство завершило 2022 рік зі збитками, його фінансовий стан суттєво не погіршився, що підтверджує інформація табл. 2.2. Це засвідчує, що у досліджуваного підприємства наявний потенціал при здоланні проблемних аспектів у наступному році завершити рік прибутками.

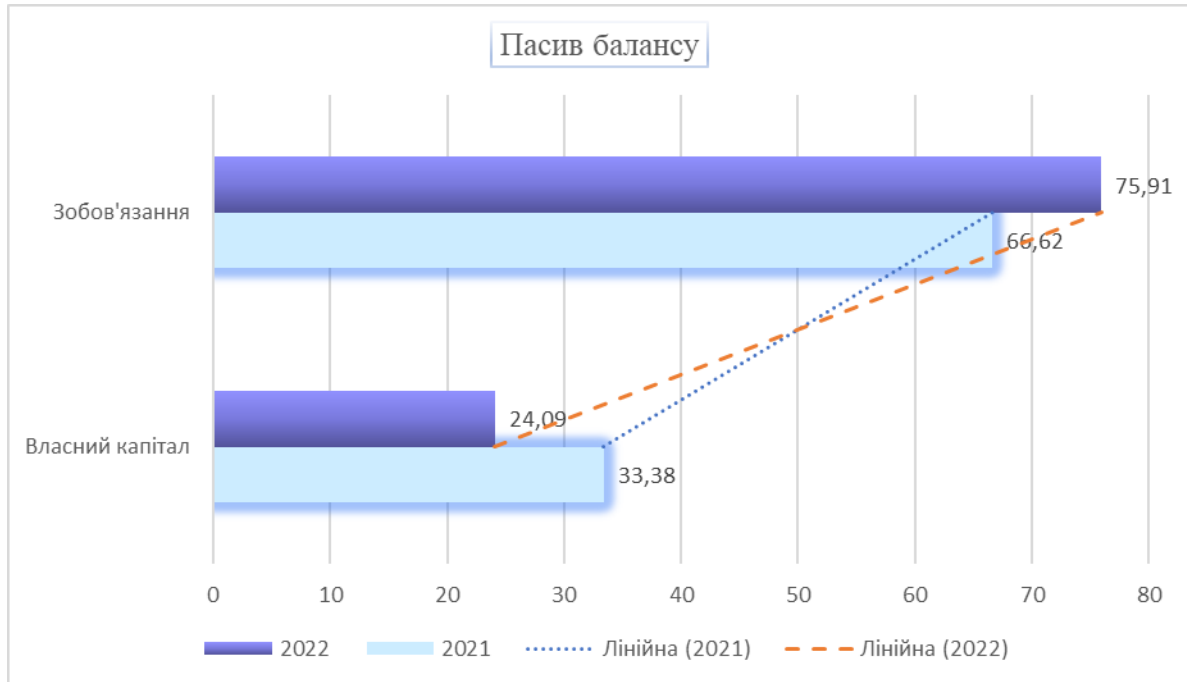

Рисунок 2.2 – Структура пасиву балансу ПП «Авіценна-С» за 2021 - 2022 рр. (Джерело: звітність підприємства)

Збиткова діяльність досліджуваного підприємства ПП «Авіценна-С» пояснюється надскладною соціально-економічною ситуацією в країні, низькою купівельною спроможністю населення та суб'єктів господарювання, наявністю попиту на товари лише першої необхідності, скороченням виробництва продукції та послуг в багатьох галузях.

За таких умов вкрай складно масштабувати бізнес та забезпечувати розвиток інформаційної системи, основою якої виступають комп'ютерні технології та бухгалтерський облік. У зв'язку із отриманими збитками коефіцієнт рентабельності активів, коефіцієнт рентабельності діяльності та коефіцієнт рентабельності власного капіталу не мають такої складової як чистий прибуток, а набудуть від'ємного значення, тому ми їх не розраховували. Знизився також коефіцієнт оборотності активів та коефіцієнт абсолютної ліквідності, на такі зміни, окрім зазначених вище чинників, вплинуло збільшення дебіторської заборгованості підприємства. Загалом система показників (табл. 2.2) характеризує фінансовий стан ПП «Авіценна-С» на сьогоднішній день як задовільний.

Таблиця 2.2 – Система показників ПП «Авіценна-С» за 2021-2022 рр.

Показники	Формула для розрахунку	Оптимальне значення показника	Фактичне значення показника		Відхилення 2020р./ 2021р.
			2021 рік	2021 рік	
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу підприємства	$K_{рвк} = Pr / (B_{к0} + B_{к1}) / 2,$	> 0, збільшення (~ 0,12 - 0,18)	0,098	-	- 0,098
	$B_{к0}$ - сума власного капіталу на початок періоду;				
	$B_{к1}$ - сума власного капіталу на кінець періоду				
Коефіцієнт оборотності активів підприємства	$K_{oa} = ЧД / (B_{б0} + B_{б1}) / 2,$	збільшення	2,254	1,782	-1,534
	$B_{б0}$ - валюта балансу на початок періоду;				
	$B_{б1}$ - валюта балансу на кінець періоду				
Коефіцієнт покриття підприємства	$K_{п} = ОбЗ / ПЗ,$	> 1, збільшення	1,721	1,823	0,289
	$ПЗ$ - поточні зобов'язання				
	$ОбЗ$ - оборотні засоби;				
Коефіцієнт рентабельності активів підприємства	$K_{ра} = Pr / (B_{б0} + B_{б1}) / 2,$	> 0, збільшення	0,069	-	- 0,069
	$B_{б1}$ – валюта балансу на кінець періоду				
	$B_{б0}$ – валюта балансу на початок періоду;				
Коефіцієнт рентабельності діяльності підприємства	$K_{рр} = Pr / ЧД,$	> 0, збільшення	0,031	-	- 0,031
	$ЧД$ - чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)				
	Pr - чистий прибуток;				
Коефіцієнт фінансової стійкості підприємства	$K_{ф.с.} = B_{к.} / (Дз + Кз),$	збільшення	2,764	1,325	- 0,680
	$Кз$ - короткострокові зобов'язання				
	$Дз$ - довгострокові зобов'язання;				
Коефіцієнт абсолютної ліквідності підприємства	$K_{аб.л.} = Гк. / ПЗ,$	> 0, збільшення	0,040	0,029	-0,259
	$ПЗ$ - поточні зобов'язання				
	$Гк$ - грошові кошти;				
Коефіцієнт загальної ліквідності підприємства	$K_{з.л.} = ОбЗ / ДЗ+ПЗ,$	збільшення	1,721	1,823	0,289
	$ПЗ$ - поточні зобов'язання				
	$ОбЗ$ - оборотні засоби;				
	$ДЗ$ - довгострокові зобов'язання;				

Джерело: звітність підприємства.

Варто також зазначити, що на підприємстві ПП «Авіценна-С» відбулась оптимізація руху матеріальних потоків, кадрової політики з метою скорочення витрат. Загалом, у суб'єктів малого бізнесу є можливість прийняття

оперативних рішень для мінімізації витрат на управління, а також ведення спрощеної системи фінансового, податкового і статистичного обліку та скорочення витрат на облік, що вимагає формування обґрунтованої облікової політики.

Практика ведення обліку діяльності ПП «Авіценна-С» базується на застосуванні як типових форм первинних документів, так і самостійно розроблених первинних облікових документів, адаптованих комп'ютерною бухгалтерською програмою, з урахуванням запитів користувачів підприємства.

Послідовність ведення обліку ПП «Авіценна-С» представлено на рис. 2.3.

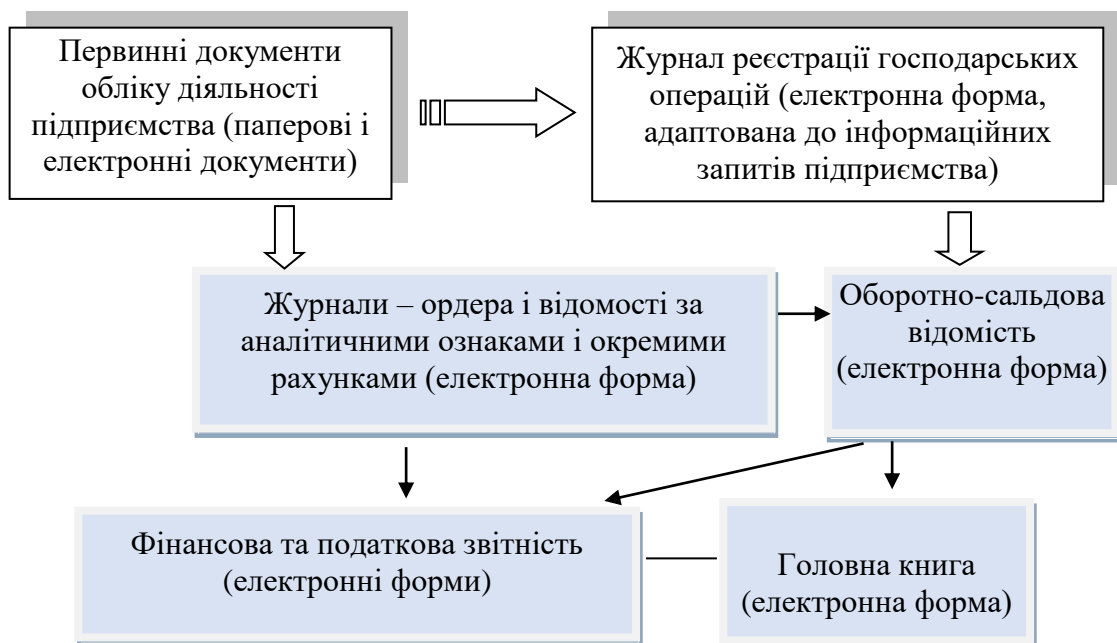

Рисунок 2.3 – Послідовність документальних процедур відображення в обліку діяльності на ПП «Авіценна-С» (Джерело: побудовано автором за [14; 16; 22; 27; 32]).

Отже, для відображення інформації про діяльність підприємства ПП «Авіценна-С» використовує зведені та первинні документи бухгалтерського обліку в паперовій та в електронній формах, повний план рахунків. Підприємство перебуває на спрощеній системі оподаткування, є платником єдиного податку та сплачує ПДВ на загальних засадах. На підприємстві використовується комп'ютерна форма обліку, проте окремі господарські операції ще оформляються на підприємстві документально ручним способом.

2.2 Облікова політика як інструмент організації бухгалтерського обліку на прикладі ПП «Авіценна-С»

Європейський вектор розвитку економічних процесів нашої країни та реформуванням систем бухгалтерського обліку відповідно із міжнародними стандартами обліку надає малим підприємствам та ПП «Авіценна-С» більше самостійності в ході організації бухгалтерського обліку та при виборі способів а також методів ведення бухгалтерського обліку і оподаткування. Така самостійність проявляється шляхом формування облікової політики підприємства.

За умови, якщо законодавство не встановлює єдиний спосіб ведення обліку із конкретного напрямку, то за умов формування облікової політики ПП «Авіценна-С» самостійно формує відповідний спосіб, із врахуванням вимог діючих положень чинного законодавства. Тому на рівні кожного підприємства формується розуміння його облікової політики як важливої складової організації бухгалтерського обліку. Отже, власники кожного конкретного підприємства розробляють власну політику – облікову політику підприємства.

Ступінь свободи ПП «Авіценна-С» у напрямі формування облікової політики має законодавчі обмеження бухгалтерського обліку, які закріплені у відображенні облікових процедур, серед яких є в законах допустимі альтернативні варіанти. До прикладу, підприємство самостійно визначається можливістю вибору конкретних способів калькуляції, оцінки, робочого плану бухгалтерських рахунків тощо.

Основою та метою формування облікової політики ПП «Авіценна-С» слід вважати вибір найкращих процедур та методів ведення бухгалтерського обліку, які сприятимуть достовірному відображенню результатів діяльності підприємства, а також підвищенню якості інформаційного та обліково-аналітичного забезпечення управлінської, фінансової та податкової звітності.

Окрім того, облікова політика передбачає не тільки складання і подання бухгалтерської звітності, але й також формування якісної облікової інформації для оперативного прийняття ефективних управлінських рішень (додаток А).

Відповідно, основним завданням формування облікової політики можна вважати високий рівень її ефективності для цілей прийняття обґрунтованих управлінських рішень підприємством, тому ефективність облікової політики визначається відносно об'єктів, суб'єктів і систем бухгалтерського обліку. Тобто облікова політика ПП «Авіценна-С» залежить від ефективності її формування керівництвом даного підприємства.

Тому ми вважаємо, що облікова політика ПП «Авіценна-С» ставить перед управлінською системою підприємством за напрямками обліку такі завдання: встановлювати методи та визначати принципи ведення бухгалтерського обліку із врахуванням їхнього впливу на фінансові результати і на суми визнаних доходів, або витрат; забезпечувати об'єктивне відображення в системі бухгалтерського обліку всі господарські операції, достовірне визначення фінансового результату діяльності ПП «Авіценна-С»; забезпечувати правильне оформлення і подання звітності, відповідність її інформації даним аналітичного і синтетичного обліку; забезпечувати достовірною та повною обліковою інформацією всю систему управління підприємством.

Складовими аспектами облікової політики на підприємствах України виступають: теоретичні засади системи обліку – побудовані на загальнонаукових основах обліку і основних законодавчих актах, які регулюють господарську діяльність в цій сфері; також містять основні облікові принципи, дотримання яких виступає основою відображення в системі обліку господарських операцій; методика як сукупність методів і критеріїв оцінки, які регламентують облік в розрізі видів об'єктів; практика, що містить інструментарій ведення обліку на вище зазначених ділянках шляхом реєстрації фактів в первинних документах і їх обробки; відображення господарських операцій за діючим Плану рахунків; процес узагальнення інформації в бухгалтерських регістрах обраної форми обліку; система організація внутрішнього контролю і взаємодії бухгалтерії з усіма службами господарюючого суб'єкта.

Змістовність облікової політики вимагає обґрунтування теоретичного аспекту її формування шляхом уточнення відповідних складових елементів та

практичного підходу – через методологію її формування й організацію для цілей підвищення ефективності функціонування системи управління підприємством. Облікова політика підприємства практично охоплює визначення методологічних, організаційних і технічних елементів організації обліку, створюючи на заключному етапі наказ про облікову політику, без врахування запитів управлінської системи.

З позицій теоретичного підходу, облікова політика має формуватися під потреби управління підприємством, в протилежному випадку її цінність знижується, і, як наслідок, облікова інформація не буде відповідати поставленим вимогам, і, відповідно, рішення, що буде прийняте на її основі, може не бути ефективним.

Тому, система технічних, методологічних і організаційних елементів облікової політики не сприятиме вирішенню запитів управлінської системи та досягненню поставлених цілей в довгостроковому періоді.

Відповідно, запропонований науковцями управлінський рівень в обліковій політиці здатний забезпечити ефективність функціонування не лише системи бухгалтерського обліку, а й всього підприємства, і він повинен бути первинним рівнем облікової політики для цілей забезпечення прийняття ефективних управлінських рішень.

За результатами проведених нами досліджень особливостей організації бухгалтерського обліку ми можемо підсумувати всі вище викладені теоретичні підходи до формування та вибору варіантів облікової політики підприємства. Узагальнена інформація вищезазначеного представлена в табл. 2.3. Галузеві особливості торговельних підприємств та чотири рівні облікової політики елементів ПП «Авіценна-С» враховує структура наказу. Таким чином, можна розкрити, формування облікової політики, через чотирьохрівневу структуру елементів, з урахуванням вимог системи управління, системи бухгалтерського обліку. Таку структуру системи можна пояснити тим, що облікова політика елементів ПП «Авіценна-С» повинна формуватися під відповідні запити управлінської системи, відповідно управлінський рівень є первинним. Таким чином, сформувавши управлінський

рівень, відповідним чином підприємство формує організаційний, технічний та методологічний рівні. Традиційна структура наказу про облікову політику, вважаємо, що не задовольняє сучасні вимоги та запити до управління. Тому на основі проведеного нами дослідження, сформована структура наказу, яка ґрунтується на відповідних запитах управлінської системи підприємства через визначення управлінського рівня.

Таблиця 2.3 – Структура наказу про облікову політику

Рівень облікової політики	Складові елементи
Управлінський облік	Система прогнозних стратегічних показників
	Система нефінансових показників
	Система фінансових показників
	Контроль за ресурсами
	Бюджетування
Технічний	Документообіг
	Первинний облік
Методологічний	Оцінка
	Інвентаризація
	Податковий облік
	Бухгалтерський облік
	Нематеріальні активи
	Основні засоби
	Запаси
	Інші активи
	Зобов'язання
	Дебіторська заборгованість
	Інші активи та зобов'язання
Організаційний	Організація системи бухгалтерського обліку
	Повноваження осіб на підпис документів

Джерело: побудовано автором за: [16; 19; 22; 26; 27; 32; 34; 43; 49]

Відповідно, на сучасному етапі, підприємства використовують подібну методику формування облікової політики, починаючи з визначення відповідальності працівників та організаційних питань бухгалтерії у сфері

системи організації бухгалтерського обліку і завершуючи визначенням первинного обліку та технічного забезпечення. Тому, така структура наказу облікової політики елементів не в повній мірі забезпечує отримання якісної та достовірної облікової інформації, адже процес починається з розподілу між відповідальними особами обов'язків не враховуючи при цьому методів, способів обліку і форм, первинних документів, облікових реєстрів, програмного забезпечення, абсолютно не враховуючи, в даній ситуації, потреби системи управління – управлінського рівня, що, в даній ситуації, реалізується через систему відповідних нефінансових і фінансових показників, систему стратегічних прогнозних показників, контролю за використанням ресурсів та бюджетування.

Таким чином, при виникненні необхідності в зміні облікової політики елементів ПП «Авіценна-С» доведеться перерахувати наново відповідні показники фінансової звітності підприємства за попередніх три роки. Такий перерахунок показників називають ретроспективним, і таким чином, він є загальним правилом в обліковій політиці підприємства щодо відображення змін. Бухгалтерський облік підприємств функціонально поряд з плануванням, прогнозуванням, фінансуванням, економічним аналізом, регулюванням, контролем та іншими підсистемами організації формує загальну систему управління економікою на рівні підприємства, галузі та держави. Отже, облікова політика організації, за проведеною аналогією з фінансовою, бюджетною, дисконтною, дивідендною, кредитною та амортизаційною є сукупністю відповідним чином вибраних підприємством методів ведення бухгалтерського обліку: вартісного вимірювання, первинного спостереження, підсумкового узагальнення фактів господарської діяльності та поточної систематизації. Таким чином, сфера її застосування до системи управління економікою підприємства має опосередковане відношення та обмежена бухгалтерським обліком. В економічній, енциклопедичній літературі та довідковій наводяться різні визначення облікової політики підприємства, що свідчить про її багатогранність. Тому, формування облікової політики елементів ПП «Авіценна-С» – це ресурсозатратний, складний процес, який

можна сформувати наступним чином: визначення відповідних користувачів облікової інформації; вибір інформаційної бази даних; узагальнення сфери застосування облікової політики підприємства та обґрунтування відповідних факторів впливу, що виникають при розробці та формуванні облікової політики організації. Таким чином, на обґрунтування та вибір облікової політики елементів підприємства впливають: організаційно-правова форма та форма власності організації; обсяги діяльності; вид діяльності або галузева приналежність; чисельність працівників; ступінь свободи в ринкових умовах діяльності; система оподаткування; система інформаційного забезпечення організації; стратегія фінансово-господарського розвитку; ефективності роботи підприємства, система матеріального стимулювання.

Отже, структура наказу та облікової політики визначається через чотири основних рівні: управлінський – передбачає, що запити відбуваються через систему управлінського обліку в розрізі фінансових та нефінансових показників, бюджетування, прогнозних стратегічних показників, та системи контролю за ресурсами; технічний рівень – включає визначення первинних документів, розробку робочого плану рахунків; облікових реєстрів, методологічний – передбачає визначення методів, форм та способів ведення бухгалтерського, податкового та управлінського обліку на підприємстві; організаційний – визначає розподіл обов'язків між працівниками, що є відповідальними за ведення бухгалтерського обліку. За результатами формування облікової політики ПП «Авіценна-С» за такою структурою передбачено складові наказу про облікову політику, що надасть змогу організувати систему бухгалтерського обліку якісніше і ефективніше для системи управління підприємством.

2.3 Особливості організації обліку та методика оподаткування діяльності ПП «Авіценна-С» як суб'єкта малого бізнесу

Торговельна діяльність підприємств забезпечує важливий, безперервний процес руху активів у вигляді товарів від виробничих підприємств різних

галузей та форм власності до безпосередніх споживачів. З метою забезпечення торговельної діяльності торговельні підприємства здійснюють господарські операції із купівлі-продажу товарів, що є найбільш важливою та значною частиною активів торговельного підприємства ПП «Авіценна-С» як суб'єкта малого бізнесу. Для ефективної діяльності малого підприємства доцільно створювати оптимальні розміри товарів, інших видів запасів, в тому числі виробничих для обслуговування торговельної діяльності, та своєчасно проводити розрахунки із постачальниками, бюджетом та покупцями. Вирішення поставлених завдань можливе лише при чіткій організації обліку в бухгалтерії ПП «Авіценна-С».

Різноманіття форм власності на етапі ринкової економіки, розширення прав торговельних підприємств вимагають особливих та альтернативних, а часом і різноманітних підходів в ході рішення конкретних питань техніки та методики ведення обліку торговельної діяльності.

Одержання матеріальних цінностей від постачальника на ПП «Авіценна-С» відбувається за укладеними між покупцями та постачальниками господарськими договорами. У договорах, що укладаються між ними, обумовлюються: комерційні умови постачання, види товарно-матеріальних цінностей, вартісні та кількісні дані про товарно-матеріальні цінності, порядок розрахунків (умови проведення платежів), відповідальність сторін за порушення умов виконання договору, терміни виконання договору.

Сутність договору видно із його функцій, які він виконує, і які систематизовані на рис. 2.4.

Від організації договірної роботи та учасників у розробці договорів, залежить успіх результатів фінансово-господарської діяльності кожного окремого підприємства.

Основні умови договору є підставою для ведення обліку товарних операцій і особливостей розрахунків за ними. Купівля-продаж товарів підлягає оподаткуванню податком на додану вартість, із реєстрацією податкових накладних в Єдиному (електронному) реєстрі податкових накладних (ЄРПН).

Відповідно до змін, внесених до чинного законодавства, збільшено терміни реєстрації на період воєнного стану.

Рисунок 2.4 – Функції договору, укладеного на підприємстві
(Джерело: побудовано автором за:[16; 19; 22; 26; 27; 32; 34; 43; 49])

У зв'язку із військовим станом, нові терміни реєстрації в ЄРПН застосовуються і до податкових накладних, і до розрахунків коригування. Змінені правила будуть діяти упродовж воєнного стану, а також протягом шести місяців після його закінчення.

Документообіг ПП «Авіценна-С» організовано шляхом закріплення відповідальних осіб за правильність проведення господарських операцій та за контроль одержання ними і передавання документів. Відповідно, господарські операції із оприбуткування і реалізації товарів знаходять відображення в первинних документах і заносяться до відомості, яка своєю чергою є додатком до реєстру обліку (журналу), а первинні документи, пройшовши перевірку і

обробку, додаються до журналів та відомостей, які є документами типової форми, і також інформація, що міститься в даних документах, в обов'язковому порядку переноситься до оборотно-сальдової відомості, і потім – до фінансової звітності. Варто зазначити, що в бухгалтерії ПП «Авіценна-С» всі зазначені облікові операції з узагальнення інформації виконуються в автоматизованому режимі. Побудова аналітичного обліку по рахунку 361, 371, 631, 641, 681 та ін. повинна забезпечити отримання даних про виникнення заборгованості, термін оплати по якій ще не наступив, а також про заборгованість, не сплачену у визначені терміни. Також аналітичний облік розрахунків із постачальниками та покупцями ведеться в розрізі кожного підприємства, за кожним поданим до сплати рахунком. Розрахунки з постачальниками здійснюють на ПП «Авіценна-С» переважно після відвантаження товарно-матеріальних цінностей, виконання робіт, надання послуг або одночасно з ними.

Головний бухгалтер ПП «Авіценна-С» несе відповідальність за подальший розвиток систем бухгалтерської звітності і обліку для цілей надання управлінському персоналу можливостей об'єктивно перевіряти фінансовий стан і стабільність підприємства.

ПП «Авіценна-С» перебуває на спрощеній системі оподаткування, але є платником ПДВ, тому здійснює розрахунки з бюджетом по ПДВ в повному обсязі. Чистий прибуток, одержаний ПП «Авіценна-С» після зазначених розрахунків, залишається в повному розпорядженні підприємства, яке згідно із установчими документами визначає напрямки його використання. Збитки, що виникли у зв'язку із збитковою діяльністю ПП «Авіценна-С», перекриваються прибутками майбутніх періодів, або ж додатковим капіталом.

Головний бухгалтер ПП «Авіценна-С» несе відповідальність за розвиток систем фінансової звітності та обліку з метою надання адміністрації підприємства можливості ефективно перевіряти фінансовий стан та результати діяльності. Головний бухгалтер здійснює поточні фінансові операції товариства, готує річні та щоквартальні господарські звіти, та також виконує рішення зборів учасників, накази та інші розпорядження директора. Отже, організація обліку доходів, витрат та фінансових результатів ПП «Авіценна-С»

забезпечує своєчасне та повне відображення за видами діяльності підприємства. Основна кореспонденція рахунків з обліку основних господарських операцій ПП «Авіценна-С» представлена в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Основні бухгалтерські проводки з обліку діяльності ПП «Авіценна-С»

Зміст проведеної господарської операції	Дебет рахунку	Кредит рахунку
Відвантажено товари згідно угоди на реалізацію покупцям на основі відпускної (договірної) вартості (визнано суму доходу), відображено в тому числі ПДВ	361	702
Нараховано суму податкового зобов'язання із ПДВ, розраховану за встановленою ПКУ ставкою до суми одержаного доходу від реалізації	702	641
Списано на собівартість суму обсягу реалізованого товару за обліковою вартістю (покупними цінами)	902	281
Надійшли на поточний рахунок підприємства безготівкові кошти, що отримані від покупців куплених товарів згідно угоди	311	361
Відображено суму єдиного податку підприємства, що нарахована за звітний період (місяць)	92	641
Відображено нараховані адміністративні витрати	92	66, 65,68
Відображено нараховані збутові витрати	93	63, 68
Списання в кінці звітного періоду на фінансові результати підприємства: суми чистого доходу від реалізації товарів	702	791
собівартості реалізованих товарів	791	902
суми нарахованого єдиного податку підприємства	791	92
Визначено і списано фінансовий результат підприємства (прибуток) від реалізації товарів	791	441

(Джерело: побудовано автором)

В ПП «Авіценна-С» фінансовий звіт складається за нормами стандарту П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» і закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Згідно стандарту 25, фінансова звітність ПП «Авіценна-С» як суб'єкта малого підприємництва передбачає тільки дві форми: баланс та звіт про фінансові результати. Дані форми об'єднані єдиною назвою «Фінансовий звіт суб'єкта малого під-

приємництва», а також мають скорочену (у порівнянні із аналогічними формами для великих підприємств) кількість показників. Принципові положення щодо побудови складання фінансової звітності згідно П(С)БО 25, які також враховані бухгалтерією ПП «Авіценна-С» (форма № 1-м і 1-мс), розглянуто у табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Принципові положення щодо побудови форм складання фінансової звітності малими підприємствами

Ознака порівняння	Фінансовий звіт суб'єкта малого бізнесу (форма № 1-м і форма 2-м)	Спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого бізнесу (форма № 1-мс та форма 2-мс)
Нормативний документ, який регламентує	П(С)БО 25 Закон про бухгалтерський облік	П(С)БО 25 Закон про бухгалтерський облік Податковий кодекс України
Укладачі звіту	Суб'єкти малого бізнесу, юридичні особи, що визнані такими відповідно до чинного законодавства (окрім тих, що формують Спрощений фінансовий звіт суб'єкта бізнесу); а також представництва іноземних підрозділів суб'єктів господарської діяльності	Суб'єкти малого бізнесу, юридичні особи, які відповідають критеріям, встановленим нормами Податкового кодексу України, і мають право на запровадження спрощеного бухгалтерського обліку витрат та доходів; а також суб'єкти малого підприємництва-юридичні особи, які відповідають критеріям мікропідприємництва
Періодичність подання	Поквартально	Один раз в рік

(Джерело: побудовано автором за:[3; 7; 8])

Для ведення обліку ПП «Авіценна-С» застосовує комп'ютерну форму. За таких умов ефективність роботи управлінця, аналітика і бухгалтера на ПП «Авіценна-С» суттєво підвищується у зв'язку із використанням засобів автоматизації та інформатизації документообігу, які забезпечують оперативне накопичування відповідних баз даних про наслідки господарських процесів підприємства та використовувати їх для цілей формування, друку та редагування вихідних та звітних документів (додаток Б), а також надавати послуги з інформатизації відповідним організаціям, ланкам управління за рекомендаціями щодо підвищення ефективності роботи, ефективність праці ревізорів і аудиторів.

Спрощена форма обліку є розповсюдженою формою на підприємствах малого бізнесу при комп'ютеризованому способі обробки облікової інформації. Виконання такої закономірності пояснюється її багатьма перевагами над іншими формами бухгалтерського обліку для малих підприємств:

1) електронні відомості забезпечують наочність інформації за видами ресурсів та ходом проведення господарських операцій;

2) накопичення та систематизація даних із первинних документів відбувається в розрізі показників, що необхідні для цілей управління та контролю за проведеними господарськими операціями;

3) можливість просто та швидко змінювати зміст відомостей під впливом зміни обсягу діяльності підприємства, зміни вимог до представлення фінансової звітності, що складається за даними бухгалтерського обліку;

4) максимальне наближення інформації синтетичного обліку в регістрах до вимог складання періодичної звітності;

5) уніфікованість облікових регістрів даної форми обліку, що зорієнтовані на впровадження малими підприємствами за різними формами власності.

Мікроекономічний механізм повинен сприяти виконанню конкретних завдань, що стоять перед підприємством у конкретний період, у конкретній ситуації, і одночасно відповідати інтересам усіх зацікавлених осіб. Ефективність цього процесу пов'язана з функціонуванням сфери, що обслуговує систему управління підприємствами та становить основу його інформаційного забезпечення – сферою бухгалтерського обліку.

Фінансова звітність затверджується підписами керівника підприємства, головного бухгалтера ПП «Авіценна-С». Особи, які підписали фінансову та податкову звітність, несуть повну відповідальність за об'єктивність та достовірність звітних даних.

Вся фінансова звітність ПП «Авіценна-С» є відкритою, окрім ситуацій, що передбачені законодавством. ПП «Авіценна-С» належить до третьої групи спрощенців. До 3-ї групи спрощенців належать як юридичні, так і фізичні особи. Дана група вигідна для тих, кому потрібно співпрацювати із платниками податку на прибуток, а також бути зареєстрованим платником ПДВ, чи

надавати послуги нерезидентам. Також тут немає обмежень по кількості працюючих (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Спрощена система для 3 групи платників єдиного податку

Критерій	Група 3 платників єдиного податку	
	фізособи	юрособи
Ставка податку	3% доходу – при сплаті ПДВ на загальних засадах; 5% доходу – для неплатників ПДВ	
Максимально допустимий обсяг доходу для 3 групи за календарний рік	7 818 900 гривень (1167 мінімальних зарплат на 01.01 поточного року)	
Наявність і кількість найманих працівників	Кількість найманих працівників не обмежується	
Дозволена сфера діяльності для суб'єктів	Всі види діяльності, окрім заборонених в п. 291.5 ПКУ	
РРО	РРО використовуються на загальних підставах	
Ведення обліку підприємцями	Ведення книги обліку доходів – якщо ставка 5%; ведення книги обліку доходів та витрат – якщо ставка 3%. Дані книги ведуться в довільній формі і не реєструються в ДПС	Ведення спрощеного бухгалтерського обліку на основі використання НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність»
Державна реєстрація суб'єктів платниками ПДВ	При умові вибору ставки: 3% – тоді можна бути платником ПДВ; 5% – можна не виступати платником ПДВ за умови, якщо виручка більша кількісного критерію 1 млн гривень	
Періодичність нарахування та сплати ЄП	Один раз на квартал на протязі 50 календарних днів після закінчення кварталу	
Періодичність подачі декларації з ЄП	Один раз на квартал на протязі 40 календарних днів після закінчення кварталу	
	ФОП-єдиноплатники 1-3 групи надають однакову Податкову декларацію платника єдиного податку – фізичної особи	Подають звітну Податкову декларацію як платники єдиного податку 3 групи (юрособи)

(Джерело: побудовано автором за:[3; 19; 8])

Як видно із вищезазначеного, використання суб'єктами малого бізнесу традиційної системи обліку і звітності в сучасних умовах господарювання не може бути доцільним, оскільки ця система є для них досить громіздкою та трудомісткою, а за умов обмеженості функціональних служб і невеликої кількості господарських операцій може вважатись неефективною та навіть зайвою. Тому варто вважати за необхідність використання малими підприємствами спрощеної форми бухгалтерського обліку із повним планом

рахунків обліку, а також формування скорочених форм бухгалтерської фінансової звітності, що сприятиме здійсненню ефективнішого аналізу їх діяльності та прийманню діючих управлінських рішень. Отже, спрощена система обліку та оподаткування ПП «Авіценна-С» надає ряд переваг з позицій оптимізації витрат на ведення обліку та податкових платежів. Така система обліку дозволяє відображати одні і ті ж господарські операції за певний звітний період, виконувати запити на інформацію минулого періоду, та досліджувати відображення основ облікової політики за різними аспектами, що надає можливість провести детальний аналіз діяльності підприємства.

Висновки до розділу 2

В другому розділі дипломної роботи визначено особливості діяльності ПП «Авіценна С» та організаційні аспекти обліку і оподаткування як складової інформаційної системи підприємства.

Показано, що будова системи обліку повинна враховувати галузеві особливості діяльності підприємства та його внутрішні комунікації, які визначаються об'єктивними і суб'єктивними факторами. Обґрунтовано, що основою побудови обліку ПП «Авіценна-С» є формування облікової політики елементів. Встановлено, що на обґрунтування та вибір облікової політики елементів підприємства впливають зовнішні та внутрішні чинники. Визначено структуру наказу облікової політики ПП «Авіценна-С» та передбачено складові наказу про облікову політику, що надасть змогу організувати систему бухгалтерського обліку якісніше і ефективніше.

ПП «Авіценна С» використовує спрощену систему оподаткування, обліку та звітності. Для відображення інформації про діяльність підприємства ПП «Авіценна-С» використовує зведені та первинні документи бухгалтерського обліку в паперовій та в електронній формах, повний план рахунків. Підприємство перебуває на спрощеній системі оподаткування, є платником єдиного податку та сплачує ПДВ на загальних засадах. На підприємстві використовується комп'ютерна форма обліку, проте окремі господарські операції ще оформляються на підприємстві документально ручним способом.

3 УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗА УМОВ ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПРИКЛАДІ ПП «АВІЦЕННА С»

3.1 Подальший розвиток комп'ютеризації облікових процедур як основний напрям удосконалення механізмів організації обліку та оподаткування малих підприємств на прикладі ПП «Авіценна С»

Ключову позицію в інформаційних системах економічного типу посідає бухгалтерський облік. Ефективність обліку визначається не лише оптимальною організацією обробки облікової інформації, але й ефективною технологією облікового процесу, що має тісний взаємозв'язок із моделюванням функцій обліку.

Організація бухгалтерського обліку на сучасному етапі соціально-економічного розвитку характеризується предметною областю та, включаючи в себе всі особливості суб'єкта господарювання, являє собою складну систему, яка володіє великим числом взаємозалежних облікових компонентів змінного і постійного типу, що відтворюють функції й обмеження взаємодії окремих елементів бухгалтерського обліку і, відповідно, піддаються високого ступеня формалізації із використанням більш простого чи складного апарата моделювання. На сьогоднішній день бухгалтерський облік є вкрай динамічною системою, що проявляється в постійних доповненнях та змінах в системі оподаткування та методології ведення облікових реєстрів.

Як ми побачили, на сьогоднішній день автоматизація обліку на ПП «Авіценна С» дозволяє забезпечити точною та об'єктивною інформацією своїх користувачів про величину товарних залишків підприємства, їх якість та види, що дозволяє оптимізувати процеси купівлі-продажу товарів та підвищувати ефективність використання оборотних засобів підприємства. Проте, із позицій перспектив розширення діяльності підприємства, нарощування обсягів інформації постають нові вимоги до процесів автоматизації бухгалтерського обліку, що пов'язані із відмовою від ручного введення інформації,

автоматизацією аналізу та управлінського обліку, створенням локальної комп'ютерної мережі, тощо.

Ефективне вирішення проблемних питань ПП «Авіценна С» за умов великого обсягу інформації неможливе без впровадження комп'ютерних систем автоматизації оперативного, потчного та бухгалтерського обліку.

У функціонуванні підприємств та в ході прийняття ефективних управлінських рішень потрібно враховувати, що його збільшення може відбуватися із наступних причин. Однією із причин є зростання прибутку, що відбувається через розширення асортименту продукції та збільшення обсягу діяльності. Також бувають ситуації, коли прибуток зростає завдяки покращенню механізмів контролю та управління, зниження витрат, впровадження ефективних технологій, прискорення обігу коштів, боротьби за покупця. В першому випадку відбувається збільшення витрат, зменшити їх можливо лише тоді, коли є об'єктивне уявлення про всі процеси, що відбуваються на підприємстві, і тільки за умови чітко налагодженої системи оперативного обліку. Тому для вирішенн поставленого завдання вкрай важливою є автоматизація обліку та діяльності підприємства. Загалом розрізняють інформаційні комп'ютерні системи, що призначені для автоматизації всіх складових бухгалтерського обліку і системи, що призначені для цілей виконання облікових робіт, які пов'язані із оперативним обліком руху товарів.

Як зазначалось нами раніше, найпоширенішими науковими концепціями облікових систем за різними напрямками реформування системи обліку на сучасному етапі розвитку національної економіки є наступні: соціальна, інтегрована, прогнозна (стратегічна), електронна, екологічна, актуарна, креативна, виробнича, динамічна [21; 31; 32; 33; 43; 49]. Інформаційне забезпечення принципів реалізації даних концепцій на ПП «Авіценна С» є можливим лише за умови ефективної організації системи обліку, і її початкового етапу, – облікової політики, із врахуванням систематизації інформації за напрямками: соціальна складова, прогнозна (стратегічна), електронна, екологічна, актуарна, креативна, виробнича, динамічна (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Удосконалення облікової політики за умов використання комп'ютерних технологій для формування інформаційного забезпечення за напрямками реалізації принципів сталого розвитку

Рівень облікової політики	Складові елементи
Інформаційне забезпечення системи управління	Соціальна складова
	Екологічна
	Прогнозна (стратегічна)
	Електронна та ін.
Управлінський облік	Система прогнозних стратегічних показників
	Система нефінансових показників
	Система фінансових показників
	Контроль за ресурсами
	Бюджетування
Технічний	Документообіг
	Первинний облік
Методологічний	Оцінка
	Інвентаризація
	Податковий облік
	Бухгалтерський облік
	Нематеріальні активи
	Основні засоби
	Запаси
	Інші активи
	Зобов'язання
	Дебіторська заборгованість
	Інші активи та зобов'язання
Організаційний	Організація системи бухгалтерського обліку
	Повноваження осіб на підпис документів

(Джерело: побудовано автором за:[3; 15; 18; 22; 27; 32; 41; 43])

Це посилить прийняття обґрунтованих управлінських рішень для забезпечення реалізації сталого розвитку, на що необхідно спрямовувати всі сфери діяльності підприємства ПП «Авіценна С», і це має бути первинною ланкою (початковим етапом) облікової політики підприємства.

І у формуванні комплексного підходу щодо інформаційного облікового забезпечення за напрямками основного виду діяльності підприємства ПП «Авіценна С» та його сталого розвитку велику роль відіграватимуть інформаційні комп'ютерні технології.

На противагу бухгалтерським програмам, які переважно забезпечують складання звітності, автоматизовані системи управлінського та оперативного обліку – це інструмент ефективного бізнесу. Проте, найбільший ефект отримується в ході проведення комплексної комп'ютеризації оперативного, фінансового бухгалтерського та управлінського обліку.

Універсальний алгоритм побудови комп'ютерної системи оперативного обліку господарських операцій підприємства передбачає:

- а) центральний комп'ютер (сервер), в інформаційній базі даних якого накопичується одержана поточна інформація про рух цінностей підприємства;
- б) автоматизовані робочі місця бухгалтера, керівника та інших управлінців чи фахівців, які дозволяють отримувати, систематизувати та узагальнювати актуальну інформацію про соціально-економічне та фінансове середовище підприємства за допомогою сучасних персональних комп'ютерів;
- в) автоматизовані робочі місця на окремих ділянках, що пов'язані із центральним сервером.

На сьогоднішній день комп'ютерна форма бухгалтерського обліку ґрунтується на використанні інтегрованих комп'ютерних програм, персональних комп'ютерів і комп'ютерних мереж. Практичне застосування комп'ютерної форми бухгалтерського обліку залежить від варіації використання технічних засобів та організаційних форм їх компонування, що передбачають наступні варіанти (рисунок 3.1). Застосування комп'ютерів дозволило автоматизувати робоче місце бухгалтера і підняти на новий рівень процес реєстрації господарських операцій. Бухгалтер працює з машиною в діалоговому режимі, використовує зворотній зв'язок в процесі обробки інформації і отримання відповідних вихідних документів.

Кінцевою метою комплексної автоматизації ПП «Авіценна С» є створення інформаційної бази, яка б сприяла прийняттю управлінських рішень,

вибору стратегії на основі аналізу господарської діяльності за різними показниками та досягненню конкурентоспроможності підприємства і його сталого розвитку.

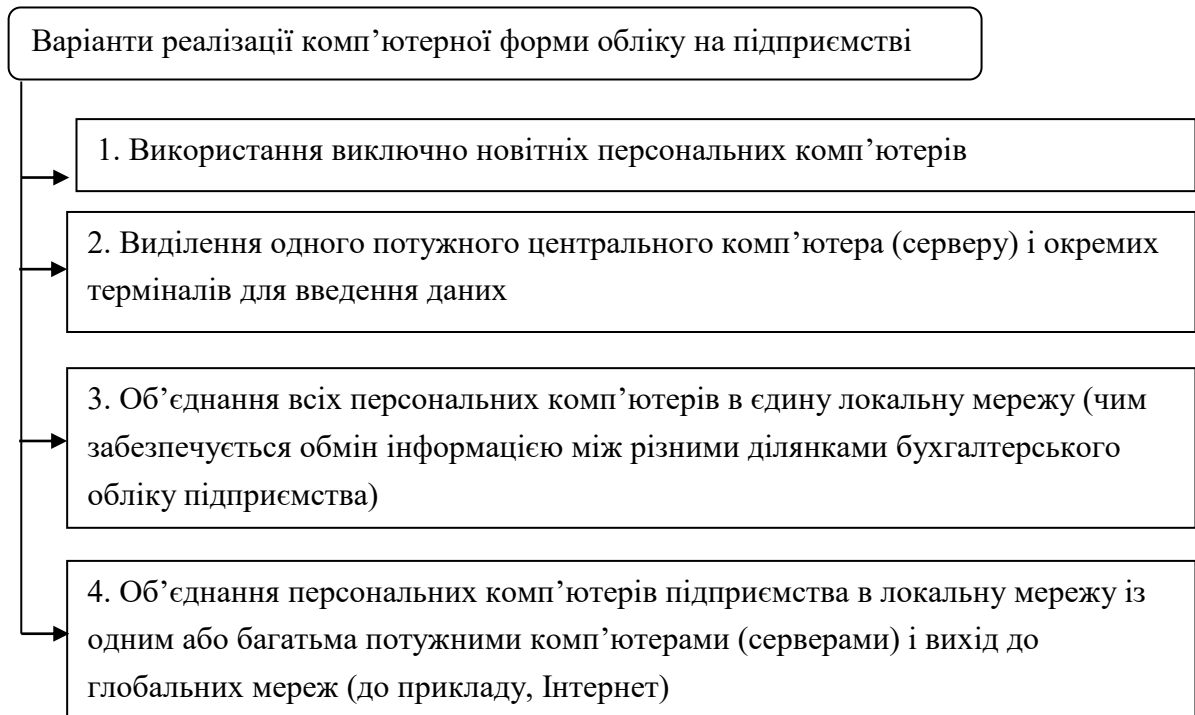

Рисунок 3.1 – Варіанти реалізації комп'ютерних форм обліку

(Джерело: побудовано автором за:[4; 22; 24; 28; 29])

Також для цілей реалізації нашої пропозиції щодо систематизації облікової інформації за напрямками сучасних концепцій обліку для цілей реалізації принципів сталого розвитку потребує створення інтегрованого комп'ютерного процесу введення інформації та формування єдиної інтегрованої інформаційної бази даних. Єдність інформаційної бази та повного комп'ютерного технологічного процесу має обов'язково забезпечуватися за рахунок одноразового введення інформації до комп'ютерної системи.

Інтегрований підхід до обробки даних первинного обліку та адаптованість програмного забезпечення до розв'язання комплексних задач користувачів може досягатися шляхом застосування цілісних складних або різних, менш складних, але об'єднаних в єдине ціле комп'ютерних програм [17; 22; 26].

На три етапи можна поділити технологічний процес обробки інформації при комп'ютерній формі обліку. Реєстрація і збирання первинної інформації для обробки на комп'ютері є початковим етапом облікового процесу.

На другому етапі на електронних носіях проводиться формування відповідних масивів облікових даних. Одночасно, при цьому, здійснюється обробка інформації, контроль процесу, записаної в сформованих масивах облікових даних.

Отримання та формування результатів є заключним етапом процесу за запитом користувача за відповідний звітний період у вигляді аналітичних таблиць, реєстрів синтетичного обліку, відображенням на екрані дисплею необхідної інформації, довідок з бухгалтерських рахунків.

Комп'ютерна інформаційна система ведення обліку оперативно відображає основні процеси, що характеризують фінансово-господарську діяльність організації, які пов'язані з отриманням відповідних зведених показників. При використанні даної облікової системи інформація надходить по єдиному каналу і використовується для необхідних потреб управління підприємством. Таким чином, комп'ютерна інформаційна система ведення обліку – це вдале рішення поєднання функцій користувача та професійних якостей з інтелектуальними можливостями інформаційної комп'ютерної системи, які надають, в даній ситуації, можливість отримати необхідну та актуальну для ефективного управління і оперативного контролю інформації.

Висока ефективність та швидкість роботи інформаційно-комп'ютерних систем зробила можливим швидке та якісне перетворення записаної на зовнішніх запам'ятовуючих пристроях інформації ведення Журналу господарських операцій (в тій чи іншій відповідній його формі) в інформацію, що міститься в балансі та оборотній відомості.

Таким чином, виділення проблеми складання звітності підприємства з єдиного облікового процесу в окрему самостійну задачу зросла також і імовірність виникнення помилок при формуванні звітності. Зокрема, помилки можуть виникнути, внаслідок включення/не включення в відповідні звіти не

всіх окремих сум операцій, які, при формуванні звіту необхідно в ньому бути враховані.

Але проблему, описану вище, можна вирішити. Річ в тому, що при інформаційно - комп'ютерній системі ведення обліку ключовим моментом, який формує послідовність облікових записів, вміст реєстрів є конкретне програмне забезпечення та алгоритм роботи системи. Таким чином безпомилковість та якість звітної облікової інформації залежить від якісної та ретельної реалізації облікових функцій задіяними програмістами. З іншого боку, застосування при автоматизації облікових процесів діалогових режимів видачі облікової інформації та узагальнення є однією з принципових особливостей інформаційно - комп'ютерної форми ведення бухгалтерського обліку [31, с.635].

Крім того, автоматизована інформаційно – пошукова система дозволяє значно поліпшити ефективність та контроль за персоналом підприємства. Без автоматизації ведення обліку в магазинах та на складах ведуть, як правило, в даній ситуації, тільки сумовий облік (в відповідному грошовому вимірнику). Проведена інвентаризація може показати лише суму збитків підприємства. В інформаційно-пошуковій програмній системі ж відомо хто, коли і які взяв товари, поточну кількість будь-яких товарів на будь якому складі, навіщо і куди їх переміщено.

Розширення діяльності підприємства неминує призводить до необхідності проведення автоматизації підприємства з відповідною територіально розподіленою інфраструктурою. Можливості програмного інформаційно-пошукового забезпечення дозволяють, як приклад, здійснити переміщення товарно-матеріальних цінностей не тільки між різними секціями (відділами), але також і між різними філіями підприємства. В результаті забезпечується бухгалтерський контроль завершальної передачі даних та логічна цілісність оброблюваної інформації підприємства.

Підприємство, яке забезпечує якісне та швидке обслуговування на високому рівні покупців, набуває постійних клієнтів. Таким чином, програмна інформаційно-пошукова система повинна дозволяти ефективно та швидко

відповісти на будь-яке запитання клієнта про наявність товару, вказати всі необхідні націнки та знижки, сформувавши відповідний рахунок у вказаній валюті, відпустити та зарезервувати товар, зареєструвати оплату.

Однією з вимог до комп'ютерних інформаційно-пошукових програмних систем є можливість проведення якісного та всебічного аналізу за наступними показниками: оборотність товарно-матеріальних цінностей підприємства, оцінка наявних товарних запасів, задоволення попиту, виявлення найбільш вигідних постачальників, обчислення витрат по конкретним видам товарів. Інформаційно – пошукова комп'ютерна система дозволяє моделювати та візуалізувати картину продажів, що могла б скластись при маніпуляціями цінами на товарно-матеріальні цінності, визначити оптимальний рівень цін тощо. Отриману інформацію, на основі проведеного моделювання, можна використати при закупівлі в оптимальній кількості найбільш ходового товару. Таким чином, в результаті складські приміщення використовуються найкращим чином, зменшуються терміни оборотності запасів, з'являються нові можливості для розширення асортименту, скорочуються витрати.

Застосування комп'ютерних технологій дозволяє розв'язати проблему аналітичного обліку. До прикладу, екологічний облік ПП «Авіценна С» може вимагати скрупульозної деталізації: витрат природних ресурсів (електроенергії, світла, води, паливно-мастильних матеріалів та ін.) для цілей запровадження програми їх раціонального використання; закупівлі та продажу реалізації екологічно чистої продукції в розрізі постачальників і покупців; використання екологічно чистих пакувальних матеріалів; пошук скорочення забруднюючих екологію речовин (заміна автомобілів, заміна обсягів використання агресивної побутової хімії на екологічно чисту, тощо). Така система організації аналітичного обліку може бути для соціальної складової, прогнозової (стратегічної), електронної, актуарна, креативної та ін.

Якщо за умов застосування паперової форми обліку збільшення рівнів деталізації та обсягів аналітичного обліку і переліку об'єктів за ознаками аналітики вимагає збільшення кількості облікових працівників та виконуваних ними облікових процедур, то за умов застосування комп'ютерної техніки стає

можливим ефективно ведення аналітичного обліку з будь-яким рівнем деталізації інформації і широкою номенклатурою аналітичних об'єктів. Реєстрація господарських операцій в систематичному та хронологічному порядку, в розрізі аналітичних та синтетичних рахунків, яка раніше здійснювалась відокремлено, поєднується в єдиному робочому процесі, в якому контроль за тотожністю даних синтетичного та аналітичного обліку забезпечується автоматично.

Загалом, комп'ютерна система бухгалтерського обліку поступово пристосовується до організаційної структури підприємства в її реально існуючому вигляді та відбувається локальна модернізація логічно сформованих методів роботи.

Сучасний рівень розвитку нової економіки характеризується активною комп'ютеризацією її багатьох сфер: успішним вирішенням принципово нових та надскладних задач обліку, аналізу, контролю й управління; запровадженням автоматизованих систем управління.

3.2 Розвиток організаційних аспектів комп'ютерної форми обліку та оподаткування діяльності малих підприємств в контексті забезпечення реалізації принципів сталого розвитку

Як визначено нами на протязі проведеного вище дослідження в дипломній роботі, організаційні аспекти бухгалтерського обліку базуються на чинній нормативно-правовій базі, у відповідності із якою, вся відповідальність за організацію бухгалтерського обліку, а також дотримання законодавства в ході виконання господарських операцій перекладається на власника підприємства. Підприємство ПП «Авіценна С», з моменту державної реєстрації, сформувало свою облікову політику, і розпочало ведення бухгалтерського обліку. Облікова політика ПП «Авіценна С» розроблена головним бухгалтером затверджена керівником.

Наукові дослідження та практичний досвід дозволяє визначити організацію бухгалтерського обліку як комплекс заходів із організації та впорядкування функціонування облікової системи, що здійснюється власником підприємства, фахівцями з обліку для забезпечення збереження власності підприємства та законності проведення господарських операцій згідно вимог чинного законодавства.

Загалом в теорії під організацією обліку розуміють систему елементів та умов побудови облікового процесу: господарські засоби та їх джерела, баланс та рахунки, первинний облік та документообіг, план рахунків бухгалтерського обліку, інвентаризацію, форми організації обліково-обчислювальних робіт, форми бухгалтерського обліку, звітність. Відповідно, під методикою обліку розуміють поєднання способів ведення бухгалтерського обліку, які охоплюють вартісне вимірювання, первинне спостереження, поточне групування та підсумкове узагальнення подій і фактів господарської діяльності. Тому організація і методика обліку виступають взаємопов'язаними структурними елементами єдиного облікового процесу, а комп'ютеризація облікового процесу впливає як на організацію і методику обліку, та і на їхню взаємодію шляхом впровадження комп'ютерної форми обліку.

Управлінський персонал ПП «Авіценна С», як і інших підприємств, при прийнятті та впровадженні управлінських рішень несе відповідальність за успішні результати діяльності підприємства, а також за його розвиток на перспективу. Обґрунтованість управлінських рішень в переважній більшості випадків залежать від якості, своєчасності та об'єктивності одержаної інформації.

Обсяг потрібної інформації визначається поставленими завданнями та рівнем управління, а також важливістю прийняття управлінського рішення, проте, досягти поставленої мети можна лише за умови, якщо є можливість працювати із якісною, систематизованою інформацією, що містить об'єктивні дані про найважливіші господарські процеси. Також зазначимо, що вся наявна на підприємстві інформація відноситься до окремого, важливого типу ресурсів – інформаційних ресурсів (рис. 3.2).

Рисунок 3.2 – Роль інформаційних ресурсів в інформаційних потоках малого підприємства (Джерело: побудовано автором за:[3; 6; 9; 11; 19; 24])

Впродовж останніх років інформаційні ресурси традиційно виступають основою інформаційного забезпечення ефективної діяльності підприємства та є обов'язковою умовою обґрунтування і реалізації соціально-економічних завдань як поточного характеру, так і на довгострокову перспективу.

Для сучасної економіки характерна зростаюча нестабільність зовнішнього середовища, яка проявляється в збройних конфліктах інтересів, руйнуванні прогресивних глобалізаційних досягнень, а також непередбачуваністю попиту, посиленням конкуренції, зміною ролі держави в економіці. Відповідно, за таких умов всім господарюючим суб'єктам доцільно будувати власну стратегію свого розвитку, опираючись переважно на власні матеріальні і нематеріальні ресурси, вирішуючи проблеми забезпечення фінансово-економічної стійкості за рахунок скорочення витрат та підвищення ефективності управління. Тому

першочерговою задачею в таких умовах є підвищення точності, оперативності та достовірності управлінської інформації і своєчасного прийняття обґрунтованих рішень.

Вирішення поставлених завдань можливе лише на основі оновлених підходів у запровадженні сучасних інформаційних систем в облікову систему, здатних продукувати інформаційне забезпечення в розрізі компонент (соціальна, екологічна, креативна, стратегічна та ін.) для цілей забезпечення сталого розвитку як окремих суб'єктів господарювання, так і цілих регіонів та країн. Сучасні комп'ютерні технології спроможні забезпечити можливість ефективного, цілеспрямованого, інтелектуального оброблення великих обсягів інформації за різними напрямками (соціальний, екологічний, креативний, стратегічний та ін.) та формування баз знань підприємства, що необхідні для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Відповідно, використання інформаційно-комп'ютерних технологій для розширення управлінських завдань як на ПП «Авіценна С», так і на інших підприємствах, передбачає визначення кількості, характеру та послідовності операцій, які становлять сам процес управління, та розробку і підбір для кожної господарської операції відповідних прийомів, способів та технічних засобів, що в кінцевому результаті забезпечує підвищення ефективності діяльності підприємства.

В теперішніх умовах формування інформаційного суспільства запити управлінського персоналу на інформаційні послуги та на інформацію приводять до того, що сучасні технології обробки інформації повинні орієнтуватися на застосування широкого спектру послуг комп'ютерних програм і комп'ютерної техніки в активному поєднанні із засобами комунікацій. Створені на їхній взаємодії інформаційно-комп'ютерні технології дозволяють як накопичувати, так і зберігати та обробляти інформацію, і, відповідно, максимально наблизити комп'ютерну техніку та новітнє програмне забезпечення до робочого місця менеджера. Розвиток та запровадження комп'ютерних технологій створює умови для ефективного інтелектуального оброблення значних обсягів обліково-аналітичної інформації та створення баз

знань підприємства, які можуть значно підвищити оперативність прийняття управлінських рішень.

Незважаючи на великі інтелектуальні можливості сучасних інформаційних систем управління та інформаційних технологій, проблема запровадження нових принципів їхнього ефективного використання для оновлення завдань управління залишається нерозв'язаною. До прикладу, комп'ютерно-комунікаційна форма обліку удосконалює його методологію і процес управління підприємством, але слід зауважити, що в практичній діяльності як ПП «Авіценна С», так і в багатьох інших, переважно спеціалісти з обліку якісно виконують облікові функції без особливого врахування потреб менеджерів в інформації, що знижує ефективність діяльності як управлінського персоналу всіх структурних підрозділів підприємства, так і облікового апарату.

Відповідно, запровадження провідних методик інформаційного забезпечення прийняття рішень в розрізі вказаних нами напрямів (соціальна складова, прогнозна (стратегічна), електронна, екологічна, актуарна, креативна, виробнича, динамічна) потребує також розробки науково-методичних підходів щодо адаптації облікових систем до особливостей організації менеджменту підприємства. Тому створення інформаційної системи управління виробничо-господарською діяльністю підприємств вимагає формування технології та встановлення характеру взаємозв'язків між структурними підрозділами, встановлення регламентів взаємодії складових елементів підприємства та оптимізацію інформаційних потоків за даними напрямками (рис. 3.2).

Для вибору варіантів оновлення комп'ютерних інформаційних технологій загальноприйнятими критеріями порівняння виступає повнота їх функціональних можливостей; необхідність додаткових капіталовкладень; можливість швидкого налаштування відповідно згідно із умовами діяльності підприємства; вартість програмного та технічного забезпечення. Потім, на етапах впровадження комп'ютерних технологій виникає цілий ряд завдань, що не враховуються загальновизнаними критеріями ефективності. Тому для кожного підприємства, як і для ПП «Авіценна С», постає необхідність визначити вимоги до уточненого критерію ефективності інтегрованих

інформаційних систем, спроможних організувати продукування інформації в контексті концепції облікових систем та принципів сталого розвитку.

Рисунок 3.3 – Структурно-логічна схема формування інформаційного забезпечення реалізації концептуальних підходів за елементами облікової системи в контексті принципів сталого розвитку

(Джерело: побудовано автором за:[3; 4; 8; 26;29; 31;41;49;53;65;66])

В ході побудови системи управління підприємством на основі запропонованих нами підходів необхідно також враховувати, що така перебудова як на ПП «Авіценна С», так і на всіх інших підприємствах, вимагає певної (а іноді значної) перебудови процесів управління загалом по підприємству. Тому запровадження таких облікових концепцій вимагає системного підходу, який передбачає планування комплексу робіт та контролю за їх проведенням. Важливою передумовою раціонального підходу до управління підприємством виступає правильна організація процесу формування безперервного потоку узагальнюючих показників за всіма рівнями на основі різних форм внутрішньої звітності, і відповідно, побудови раціональної системи управлінської звітності, яка призначена для формування якісної оперативної, поточної та перспективної інформації про доходи, витрати і результати діяльності для цілей ефективного управління підприємством та прийняття обґрунтованих стратегічних управлінських рішень.

Систему управлінської звітності доцільно розглядати як сукупність відповідних форм звітності в розрізі взаємопов'язаних показників за видами та об'єктами бухгалтерського обліку для прийняття багатоаспектних управлінських рішень. Підставою для її складання мають бути зведені первинні і облікові документи, облікова політика і внутрішні положення про діяльність підприємства. Разом із тим, підготовка внутрішніх звітів відбувається різними відділами згідно із власним підходом до розуміння змісту й оформлення. Тому до користувача надходить невзаємопов'язаний набір звітних форм, які переважно суперечать одна одній, а також відображають недостовірні дані про результати діяльності підприємства.

Тому побудувати цілісну систему внутрішньогосподарської звітності є можливим лише за умов наявності відповідної інформаційної бази, а також узгодженості змісту і форми звітів. Також внутрішня звітність формується згідно із характером діяльності підприємства, а також цілями та завданнями управління загалом та його рівнями. Тому її форма повинна максимально розкривати комплексний, інтегрований підхід до змісту представлених показників. Відповідно, вимоги до змісту визначають безпосередньо її

користувачі, які повинні обґрунтувати фахівцям, що формують звітність, яка саме інформація, у якому обсязі, за якою формою, і у які терміни необхідна.

Представляти управлінську звітність на ПП «Авіценна С» доцільно в різних варіантах, зокрема: текстовому – письмове пояснення; табличному – забезпечує швидке сприйняття інформації; графічному – забезпечує наочність представлення інформації при обмеженості відповідних показників.

Також реалізація найпоширеніших наукових концепцій облікових систем за різними напрямками реформування системи обліку, таких як соціальна, інтегрована, прогнозна (стратегічна), електронна, екологічна, актуарна, креативна, виробнича, динамічна, – потребують державної підтримки, і що першочергово важливо, шляхом надання податкових пільг. Особливо на сьогоднішній день ми вважаємо вкрай необхідним більш активне та широкомасштабне впровадження в облікову систему таких концепцій як соціальна та екологічна.

Висновки до розділу 3

В третьому розділі дипломної роботи визначено особливості розвитку організаційних аспектів комп'ютерної форми обліку та оподаткування діяльності малих підприємств в контексті забезпечення реалізації принципів сталого розвитку. Акцентовано увагу на тому, що найпоширенішими науковими концепціями облікових систем за різними напрямками реформування системи обліку на сучасному етапі розвитку національної економіки є наступні: соціальна, інтегрована, прогнозна (стратегічна), електронна, екологічна, актуарна, креативна, виробнича, динамічна. Інформаційне забезпечення принципів реалізації даних концепцій на ПП «Авіценна С» є можливим лише за умови ефективної організації системи обліку, і її початкового етапу, – облікової політики, із врахуванням систематизації інформації за напрямками вказаними вище напрямками. І у формуванні комплексного підходу щодо інформаційного облікового забезпечення за напрямками основного виду діяльності підприємства ПП «Авіценна С» та його сталого розвитку велику роль відіграватимуть інформаційні комп'ютерні технології.

ВИСНОВКИ

В дипломній роботі проведено дослідження теоретико-методичних та практичних аспектів обліку та оподаткування діяльності малих підприємств на прикладі ПП «Авіценна С», внесено пропозиції, що спрямовані на формування інформаційного забезпечення за науковими концепціями реформування системи обліку: соціальної, екологічної, інтегрованої, прогностичної (стратегічної), електронної, актуарної, креативної, виробничої, динамічної, – шляхом використання інструментарію удосконаленої облікової політики та системи оперативного контролю, здатних формувати інформаційне забезпечення для розв'язання складних комплексних завдань, спрямованих на реалізацію принципів сталого розвитку підприємства та суспільства.

За результатами систематизації дослідження необхідно узагальнити одержані результати.

1. Війна спричинила потужний негативний вплив на український ринок, оскільки знищує вітчизняний економічний потенціал. Проте, на сьогоднішній день найбільш яскраво проявляється вирішальна роль малого підприємства в адаптації промисловості до надскладних умов функціонування та змін географічного розташування, оскільки самовіддана діяльність бізнесу потрібна суспільству для забезпечення військових та населення життєво необхідними товарами. Ми спостерігаємо, що на сьогодні вже частково відбулася адаптація малих підприємств до умов війни. Також стрімко починають свій розвиток нові грантові проекти як організовані стартапи з метою підтримки економічного базису країни в складних умовах війни. Проте, для підтримки даних тенденцій підприємцям необхідні нові покупці та замовники, нові ринки збуту, допомога у вирішенні проблем логістики та фінансування.

Під час війни до даних цілей потрібно додати також актуальні стратегічні цілі діяльності малих підприємств: розвиток існуючого бізнесу; утримання існуючого бізнесу; впровадження нового продукту (послуги); пошук додаткових джерел фінансування; вихід на нові ринки та ін.

2. За умов наявних соціально-економічних проблем, що мають місце в Україні через війну із Росією, визначальну роль малого бізнесу в підтримці економічного базису можна охарактеризувати наступними рисами: адаптивний та гнучкий сектор економіки; територіальна мобільність; формування конкурентного середовища; залучення до легальної фінансово-економічної сфери коштів; основа дрібнотоварного виробництва; реалізація інновацій; швидка окупність витрат; створення робочих місць без будь-якого фінансування зі сторони держави; розширення процесів самозайнятості населення.

3. Податковим кодексом України визначено особливий механізм справляння податків і зборів, – спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, яка встановлює заміну сплати визначених податків і зборів, встановлених кодексом, на сплату єдиного податку, на умовах та в порядку, що передбачені ПКУ в розділі спеціальних режимів оподаткування, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності.

4. Впровадження в облікову діяльність комп'ютерної форми ведення бухгалтерського обліку пов'язується із заміною паперових документів на електронні із наданням їм юридичної сили, та врахування вимог чинного законодавства. Важливими та актуальними є підходи вчених, які наводять найпоширеніші наукові концепції облікових систем в напрямках реформування системи обліку на сучасному етапі розвитку української економіки: інтегрована, прогнозна (стратегічна), електронна, екологічна, актуарна, креативна, виробнича, динамічна. Всі вони спрямовані на новітні напрями трансформації сучасної існуючої системи бухгалтерського обліку. І, залежно від того, який із зазначених буде обрано в подальших дослідженнях (із врахуванням конкретних особливостей), то і буде формуватись бухгалтерська інформаційна система відповідного рівня господарюючих суб'єктів. В роботі розроблено алгоритм послідовності організаційних аспектів формування інтегрованої інформаційної системи бухгалтерського обліку малого підприємства.

5. Характерною особливістю сучасного етапу організації та ведення

бухгалтерського обліку на малих підприємствах є запровадження комп'ютерних технологій. Разом із тим, варто зазначити, що характерною особливістю сучасної системи обліку як малих, так і велих підприємств є те, що облік розглядається і організовується не як звичайний постачальник обліково-економічної інформації, а як окрема, автономна, ключова, конфіденційна, життєво необхідна інформаційна система.

6. Розбудова інформаційного суспільства, яка розпочалась в Україні в довоєнний період, із вектором на стратегію сталого функціонування малого бізнесу, вимагає розробки чітких та простих у використанні систем обліку, із повною інтегрованістю управлінської, фінансової та податкової підсистем, та із використанням сучасних комп'ютерних технологій, які стануть для керівництва джерелом інформаційного забезпечення прийняття обґрунтованих управлінських рішень. З цією метою необхідно формувати єдину обліково-інформаційну систему, яка включатиме податковий облік, бухгалтерський, а також дані управлінського і оперативно-технічного обліку, які відображають своєчасну і об'єктивну інформацію.

7. Показано, що будова системи обліку повинна враховувати галузеві особливості діяльності підприємства та його внутрішні комунікації, які визначаються об'єктивними і суб'єктивними факторами. Обґрунтовано, що основою побудови обліку ПП «Авіценна-С» є формування облікової політики елементів. Встановлено, що на обґрунтування та вибір облікової політики елементів підприємства впливають зовнішні та внутрішні чинники. Визначено структуру наказу облікової політики ПП «Авіценна-С» та передбачено складові наказу про облікову політику, що надасть змогу організувати систему бухгалтерського обліку якісніше і ефективніше.

8. Для цілей реалізації нашої пропозиції щодо систематизації облікової інформації за напрямками сучасних концепцій обліку для цілей реалізації принципів сталого розвитку потребує створення інтегрованого комп'ютерного процесу введення інформації та формування єдиної інтегрованої інформаційної бази даних. Єдність інформаційної бази та повного комп'ютерного

технологічного процесу має обов'язково забезпечуватися за рахунок одноразового введення інформації до комп'ютерної системи.

10. Загалом, комп'ютерна система бухгалтерського обліку поступово пристосовується до організаційної структури підприємства в її реально існуючому вигляді та відбувається локальна модернізація логічно сформованих методів роботи.

11. Вирішення поставлених завдань можливе лише на основі оновлених підходів у запровадженні сучасних інформаційних систем в облікову систему, здатних продукувати інформаційне забезпечення в розрізі компонент (соціальна, екологічна, креативна, стратегічна та ін.) для цілей забезпечення сталого розвитку як окремих суб'єктів господарювання, так і цілих регіонів та країн. Сучасні комп'ютерні технології спроможні забезпечити можливість ефективного, цілеспрямованого, інтелектуального оброблення великих обсягів інформації за різними напрямками (соціальний, екологічний, креативний, стратегічний та ін.) та формування баз знань підприємства, що необхідні для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

12. Відповідно, використання інформаційно-комп'ютерних технологій для розширення управлінських завдань як на ПП «Авіценна С», так і на інших підприємствах, передбачає визначення кількості, характеру та послідовності операцій, які становлять сам процес управління, та розробку і підбір для кожної господарської операції відповідних прийомів, способів та технічних засобів, що в кінцевому результаті забезпечує підвищення ефективності діяльності підприємства.

13. В теперішніх умовах формування інформаційного суспільства запити управлінського персоналу на інформаційні послуги та на інформацію приводять до того, що сучасні технології обробки інформації повинні орієнтуватися на застосування широкого спектру послуг комп'ютерних програм і комп'ютерної техніки в активному поєднанні із засобами комунікацій. Створені на їхній взаємодії інформаційно-комп'ютерні технології дозволяють як накопичувати, так і зберігати та обробляти інформацію, і, відповідно, максимально наблизити комп'ютерну техніку та новітнє програмне

забезпечення до робочого місця менеджера. Розвиток та запровадження комп'ютерних технологій створює умови для ефективного інтелектуального оброблення значних обсягів обліково-аналітичної інформації та створення баз знань підприємства, які можуть значно підвищити оперативність прийняття управлінських рішень.

14. Також реалізація найпоширеніших наукових концепцій облікових систем за різними напрямками реформування системи обліку, таких як соціальна, інтегрована, прогнозна (стратегічна), електронна, екологічна, актуарна, креативна, виробнича, динамічна, – потребують державної підтримки, і що першочергово важливо, шляхом надання податкових пільг. Особливо на сьогоднішній день ми вважаємо вкрай необхідним більш активне та широкомасштабне впровадження в облікову систему таких концепцій як соціальна та екологічна.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Конституція України. – К.: Преса України, 1997. – 80 с.
2. Господарський Кодекс України № 436-IV від 16.01.2003 р. Дата оновлення № 3272-IX від 27.07.2023: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=a&find=1&typ=21>
3. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 № 996 [Електронний ресурс] Дата оновлення № 2435-IX від 19.07.2022 // Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/law/main.cgi>
4. Закон України «Про електронні документи і електронний документообіг» від 22.05.223 № 851. [Електронний ресурс] Дата оновлення 01.08.2022.// Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/law/main.cgi>
5. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку капіталу, активів, зобов'язань та господарських операцій організацій і підприємств, затверджена Наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999 р. // [Електронний ресурс] Дата оновлення № 148 від 26.05.2022// Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-22>
6. Національні положення (стандарт) бухгалтерського обліку. Офіційний сайт міністерства фінансів України [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja1>
7. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р.. № 2755-VI. Дата оновлення 03.09.2023. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-22>
8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»: наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 р. № 39 станом на 10.09.2016 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00>.
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>

10. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>.

11. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : [Електронний ресурс] /. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>

12. Про державну підтримку малого підприємництва : [Електронний ресурс] /Закон України від 19 жовтня 2000 року № 2063-III. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>

13. Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку. Наказ Міністерства фінансів України № 627 від 27 черв. 2013 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : 185 <http://www.zakon3.rada.gov.ua>.

14. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності Наказ МФУ від 28.03.2013 р. № 433. Дата оновлення № 1192 від 30.12.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13>

15. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України Наказ МФУ від 27.06.2013 р. №635 11. Дата оновлення № 6 від 14.01.2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13>

16. Айзатова М. Ф. Особливості організації обліку на малих підприємствах в умовах адаптації до змін законодавства / М.Ф.Айзатова, Л. М.Макарова // Молодий вчений. – 2014. – №5. – С. 237-240.

17. Андросенко Г. О. Сучасні проблеми організації бухгалтерського обліку на малих підприємствах України / Г. О. Андросенко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2016. – № 6. – С. 40-42.

18. Войнаренко М.П. Передумови та пріоритетні напрями розвитку обліку і оподаткування діяльності малих підприємств / М.П. Войнаренко, Л.В.Джулій, Л.В.Ємчук // Вісник Хмельницького національного університету 2019. – № 6. –

Том 2. – с. 101-103.

19. Войнаренко М. Оцінка альтернативних способів оподаткування суб'єктів малого бізнесу / М. Войнаренко, Л. Ємчук // Економічний аналіз. – 2010. – с. 353-361.

20. Грубрина А. Приємні новини із податкової! Що потрібно знати про реєстрацію накладних 2023. [Електронний ресурс] / – Режим доступу: <https://vikna.tv/dlia-tebe/roboata/podatkovii-nakladni-2023-terminy-reyestracziyi/>

21. Гуменюк В. В. Зарубіжний досвід повоєнної трансформації державного управління та уроки для України. Економіка України. 2022. № 8. С. 34–54. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.08.034>.

22. Голуб'юк А. Особливості застосування комп'ютерних технологій для автоматизації бухгалтерського обліку та аудиту на підприємствах / А. Голуб'юк // Сучасні тенденції розвитку обліку, аналізу, аудиту і оподаткування : матеріали та наук.-практ. інтерн-конф. (17 грудня 2017 р.) .– Луцьк , 2019 . – С. 78-79.

23. Гоголь Т. Спрощена система організації бухгалтерського обліку для підприємств малого бізнесу (не платників ПДВ) без застосування подвійного запису / Т. Гоголь // Бухгалтерський облік та аудит. –2012. – № 11. – С. 3

24. Гоголь Т. А. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємств малого бізнесу : монографія. Чернігів : Видавець Лозовий В. М., 2014. 384 с.

25. Економіка і організація підприємницької діяльності: навч. посіб / За заг. ред. д.е.н. Н. В. Сментини. – К: ФОП Гуляєва В.М, 2019. – 320 с.

26. Ємчук Л.В. Аналіз чинників, що визначають ефективність впровадження інформаційної системи на підприємстві. Вісник Дніпропетровського університету. Сер.: Економіка. – 2013. – вип. 7 (2). – С. 76-82.

27. Ємчук Л.В. Напрями розвитку облікової системи підприємства за умов становлення інформаційного суспільства / Л.В.Ємчук // серія «Податкова та митна справа в Україні». – 2011. – № 6. – С.126-130.

28. Ємчук Л.В. Сутність, структура і призначення інформаційної системи

підприємства / Л.В.Ємчук // Хмельницький: ХНУ. – 2011. – № 5. – С.228 - 230.

29. Ємчук Л.В. Сучасні підходи до оцінки інформації в інформаційному просторі машинобудівного підприємства / Л.В.Джулій, Л.В.Ємчук // Тернопіль: «Інноваційна економіка». – 2011. – № 6. – С.126-130.

30. Жарикова А. Бізнес під час війни: скільки підприємців почали працювати «на закордон». Економічна правда. 2022, 27 вересня.URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/09/27/691914>

31. Жук В.М. Концепція розвитку бухгалтерського обліку у аграрному секторі економіки: монографія / В.М. Жук. – К.: ННЦ ІАЕ, 2009. – 648с.

32. Жук В.М. Наукова гіпотеза трактування бухгалтерського обліку як соціально-економічного інституту / В.М. Жук // Облік і фінанси АПК. – 2012. – № 2. – С. 14-22.

33. Жук В.М. Поглиблення сутності предмета бухгалтерського обліку / В.М. Жук // Облік і фінанси АПК. – 2012. – № 1. – С. 16-23.

34. Зверяков М. І. Формування моделі економічного розвитку у нових історичних реаліях. Економіка України. 2022. № 8. С. 03–19. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022>

35. Карпюк Г.І. Основи підприємництва: навчальний посібник для здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти. 2022 р. 108 с.

36. Концепція формування системи національних електронних інформаційних ресурсів : Затв. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 5 травня 2003 р. № 259-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/259-2003-%D1%80>

37. Крупка М. Тенденції і проблеми формування ринку кредитних послуг в Україні / М. Крупка, О. Скаско // Вісник Національного банку України. – 2007. – № 11. – 84 с.

38. Кужельний М.В. Теорія бухгалтерського обліку: [Підручник] / М.В.Кужельний . – К.:КНЕУ, 2006. – 334 с.

39. Кузьмін О. Є. Розвиток обліку суб'єктів малого підприємництва України за умов Євроінтеграції / О. Є. Кузьмін, М. Я. Яструбський // Економіка та управління підприємствами. – 2018. – Випуск 1 (129). – С. 148 – 151

40. Кузьома В.В. Актуальні аспекти організації обліку і оподаткування суб'єктів малого підприємництва. Глобальні і національні проблеми економіки. 2014. Випуск № 2. С. 1334–1337. URL: <http://global-national.in.ua/archive/2-2014/279.pdf>

41. Кузнецова С. А. Організація облікової інформації в управлінні діяльністю суб'єктів господарювання: [монографія] / С.А. Кузнецова. – Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2008. – 224 с.

42. Кучер С. В. Особливості діяльності вітчизняних суб'єктів малого і середнього бізнесу: обліково-аналітичний аспект. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014. Випуск 9-1. Ч. 1. С. 208-211.

43. Легенчук С.Ф. Класифікація теорій бухгалтерського обліку: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ptmbo/2010_3/23.pdf.

44. Лютий І. О. Проблеми і перспективи спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва в Україні / І. О. Лютий, М. В. Романюк // Фінанси України. – 2007. – № 6. – С. 31–38

45. Остапчук А. Д., Збарська А. В. Організація підприємницької діяльності в фірмі: навч. посібник [за ред. професора В. К. Збарського. – К.: КиМУ, 2015. – 273 с.

46. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/control/uk/index>.

47. Офіційний сайт Державної служби статистики України <https://www.ukrstat.gov.ua/>

48. Оцінка впливу Угоди про асоціацію / ЗВТ між Україною і ЄС на економіку України // За ред. В. М. Гейця. К., 2014.

49. Петрук О.М. Гармонізація національних систем бухгалтерського обліку: монографія / О.М. Петрук; Житомирський держ. технолог. ун–тет. – Житомир: ЖДТУ, 2005. – 420 с.

50. Проблеми місцевих бюджетів (інфографіка) / Аналітичний портал. Ціна держави [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://costua.com/news/96-decentralization-i>.

51. Подолянчук О. А. Організація обліку суб'єктами малого підприємництва. Ефективна економіка. 2017. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5536>.

52. Романькова О.М., Сидоренко І.В. Організація обліку: посібник для усіх форм навчання. Краматорськ : ДДМА, 2016. 116 с.

53. Романькова О.М., Скрипник Д.Е. Гармонізація із міжнародними стандартами фінансової звітності бухгалтерського і податкового обліку України. Економіка та менеджмент. 2018. Вип. 33. С. 145–149.

54. Сорока Р.С. Фіскальна роль місцевих податків та зборів у системі доходів місцевих бюджетів України / Сорока Р. С. // Соціально-правові студії. - 2019. - Вип. 2 (4). - С. 88-95.

55. Статистична інформація [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державного комітету статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>

56. Стасюкова К.В. Облікова система підприємств малого бізнесу із застосуванням спрощеного плану рахунків / К.В. Стасюкова // Науково-методичні аспекти обліково-аналітичної системи підприємства: [монографія] / [В.В. Немченко, Ф.А. Трішин, Л.В. Іванченкова, Н.М. Купріна, Г.О. Ткачук і ін.] ; за заг. ред. д.е.н., проф. В.В. Немченко. – Одеса: Фенікс, 2016. – С. 96-113

57. Сук Л.К., Сук О.Л., Данілочкіна О.В. Облік на підприємствах малого бізнесу. [Навч.посіб.]/ Л.К. Сук, О.Л. Сук, О.В. Данілочкіна – К.: Каравела, 2012. – 352 с.

58. Тіньова економіка в Україні. Податкова система України // Електронна енциклопедія «Вікіпедія». – [Електронний ресурс] – Режим доступу: // https://uk.wikipedia.org/wiki/Тіньова_економіка_в_Україні

59. Труш Ю. Т. Король Г. О., Потрус Н. П. Організація обліку. Частина 1. Основи організації обліку : навч. посіб. Дніпропетровськ : НМетАУ, 2015. 69 с.

60. Україна покращила свої позиції в рейтингу Doing Business-2020. <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/395389.html>

61. Фабіянська В. Ю. Сутність організації бухгалтерського обліку. Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. 2014. Вип. 19. Ч. 2. С. 214-222.

URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Un_msm_2014_19\(2\)_28](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Un_msm_2014_19(2)_28)

62. Хмарська, І. А., Кучерява, К. Я., Клімова, І. О. Особливості післявоєнного відновлення економіки України. Економіка та суспільство. 2022. (42). ISSN 2524-0072. URI <http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/34619>

63. Хоча Н.В. Спрощена система обліку і звітності малих підприємств: проблеми трактування та регулювання / Н.В. Хоча // Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства : наук.-практ. конф., 26-28 квіт. 2012 р. : тези допов. – Львів: Львівська політехніка, 2012. – С. 337-340.

64. Шаров О. М. Уроки і перспективи «плану Маршалла» для України. Економіка України. 2015. № 4. С. 12–18. URL: http://economyukr.org.ua/?page_id=723&lang=uk&aid=553.

65. Шулевка О. Ю. Фактори впливу на організацію обліку суб'єктів малого підприємництва / О. Ю. Шулевка, Н. С. Ліба, В. М. Головачко // Наука майбутнього : збірник наукових праць студентів, аспірантів та молодих вчених / гол. ред. В.В. Гоблик. – Мукачево : МДУ, 2018. – №Випуск 2(2). – С.253-258 URL: <http://dspace.msu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/3411>.

66. Яцко М. В., Яцко Л. Б. Удосконалення системи розкриття інформації шляхом формування внутрішніх регламентів підприємства. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». 2015. Вип. 2 (46). С. 383-387. URL: http://www.visnyk_ekon.uzhnu.edu.ua/images/pubs/46/1/46_67.pdf

67. Barro R. J. Taxes and the macro economy. Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Rijeci: časopis za ekonomsku teoriju i praksu. 2019. Vol. 37. Issue 2. P. 377–400.

68. Revelli F., Zotti R. The Sacred and the Profane of Budget Cycles: Evidence from Italian Municipalities. International Tax and Public Finance. 2019. Vol. 26. Issue 6. P. 1446–1477. URL: <https://editorialexpress.com/cgi-bin/conference/download.cgi>